

OSNOVNA ŠOLA ŽIRI

S ČIM PO FASN'GO?

ekologija z varstvom okolja
raziskovalna naloga

Avtorica: Alja DERONJA

Mentorici: Barbara PETERNEL, PRU slovenščine, univ. dipl. bibl.
Petra NOVAK, prof. slovenščine, univ. dipl. bibl.

Žiri, 2020

I KAZALO (VSEBINE)

1 UVOD

2 TEORETIČNI DEL.....	2
2.1 NAKUPOVANJE/POTROŠNIŠTVO.....	2
2.2 OD NAKUPA DO DOMAČIH VRAT.....	3
2.2.1 KOŠARA IN CEKAR.....	4
2.2.2 VREČA IZ BLAGA/USNJA.....	6
2.2.4 PLASTIČNA VREČKA.....	7
2.2.5 KANGL(IC)E ZA MLEKO.....	9
2.3 TRANSPORT FASN'GE.....	10
2.3.1 PEŠ.....	10
2.3.2 S KOLESOM.....	10
2.3.3 RAZNI VOZIČKI.....	11
2.3.4 AVTOMOBIL.....	11
2.3.5 SPLETNA DOSTAVA.....	11
3 EKSPERIMENTALNI DEL.....	13
3.1 METODOLOGIJA.....	13
3.1.1 Opis vzorca raziskave.....	13
3.1.2 Opis merskega instrumenta.....	13
3.1.3 Opis postopka zbiranja podatkov.....	18
3.1.4 Obdelava podatkov.....	19
3.2 REZULTATI.....	20
3.2.1 REZULTATI EKSPERIMENTA.....	20
3.2.2 REZULTATI ANKET.....	26
4 RAZPRAVA.....	37
5 ZAKLJUČEK/SKLEPI.....	38
6 VIRI IN LITERATURA.....	39
7 PRILOGE.....	1

II KAZALO SLIK

Slika 1: Pletena košara.....	5
Slika 2: Cekar iz ličja.....	6
Slika 3: Vrečka iz blaga.....	6
Slika 4: Plastična vrečka.....	7
Slika 5: Kampanja proti plastičnim vrečkam.....	8
Slika 6: Plastična vrečka na najnižji Zemljini točki.....	9
Slika 7: Kanglica za mleko.....	10
Slika 8: Spletno nakupovanje.....	12
Slika 9: Fotoapar, s katerim sem posnela fotografije.....	13

Slika 10: Izpostavljenost naravnim/vremenskim pojavom	14
Slika 11: Zaslonski posnetek grafičnega prikaza padavin – oktober 2019	15
Slika 12: Zaslonski posnetek grafičnega prikaza zunanje temperature – oktober 2019	15
Slika 13: Zaslonski posnetek grafičnega prikaza sončnega obsevanja – oktober 2019	16
Slika 14: papirnata vrečka, oktober 2019.....	19
Slika 15: Fotografiranje nosilk.....	20
Slika 16: plastična vrečka 22.10.2019	20
Slika 17: Pletena košara, 22.10. 2019	21
Slika 18: Pletena košara, 24.11. 2019	21
Slika 19: Pletena košara, 1. 1. 2020	21
Slika 20: Pletena košara, 18. 2. 2020	22
Slika 21: Biorazgradljiva vrečka, 22.10. 2019	22
Slika 22: Biorazgradljiva vrečka, 24.11. 2019	22
Slika 23: Biorazgradljiva vrečka, 1. 1. 2020	23
Slika 24: Biorazgradljiva vrečka, 18. 2. 2020	23
Slika 25: Platnena vrečka, 22.10.2019	23
Slika 26: Platnena vrečka, 24.11. 2019	24
Slika 27: Platnena vrečka, 1. 1. 2020	24
Slika 28: Platnena vrečka, 18. 2. 2020	24
Slika 29: Plastična vrečka, 22.10.2019.....	25
Slika 30: Plastična vrečka, 24.11.2019.....	25
Slika 31: Plastična vrečka, 1.1. 2020.....	25
Slika 32: Plastična vrečka, 18.2.2020.....	26

III KAZALO GRAFOV

Graf 1: Vremenske razmere v Žireh.....	19
Graf 2: Obisk trgovin danes	26
Graf 3: Obisk trgovin nekoč	27
Graf 4: Ločevanje glavnega nakupa in manjšega danes in nekoč	27
Graf 5: Nakupovalci.....	28
Graf 6: Spisek	29
Graf 7: Kam z izdelki danes.....	30
Graf 8: Kako odnesti nakupljeno včasih.....	31
Graf 9: Kam z embalažo	32
Graf 10: Pogojen čas nakupa danes in nekoč	33
Graf 11: Nakupovalna središča	34
Graf 12: Kraj nakupa	34
Graf 13: Nepotrebni nakupi	35
Graf 14: Uporaba avtomatov	35
Graf 15: Ukinitev plastičnih vrečk	36

IV KAZALO TABEL

Tabela 1: Zaslonski posnetek statistike vremena v Žireh, oktober 2019	14
Tabela 2: Zaslonski posnetek statistike vremena v Žireh, november 2019	16
Tabela 3: Zaslonski posnetek statistike vremena v Žireh, december 2019	17
Tabela 4: Fotografija: Zaslonski posnetek statistike vremena v Žireh, januar 2020.....	18

IV KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik danes.....	1
Priloga 2: Anketni vprašalnik starejši	2

Povzetek

S čim po fasn'go? Z vozom, avtom ali peš; vrečko, košaro, cekarjem, steklovino? Naloga predstavi podatke, pridobljene z raziskavo, o uporabi embalaže pri nakupovanju. Predstavljeni sta dve časovni obdobji – prvo se navezuje na čas prejšnjega stoletja, ob osamosvojitvi in še prej, preden se je razmahnilo (tudi mednarodno) potrošništvo, drugo obdobje pa predstavlja današnji čas. Informacije so bile pridobljene s pomočjo anketnih vprašalnikov, intervjujev, iz radovednosti pa sem tudi sama opravila test štirih vrst nosilk (sredstev za prenašanje) kljubovanja vremenskim razmeram v časovnem obdobju od oktobra 2019 do vključno februarja 2020.

Ključne besede: potrošništvo, embalaža, plastika, razgradljivost, naravni materiali, materiali za večkratno uporabo

1 UVOD

Projekt *Vrečka na vrečko* opozarja na problem prekomerne uporabe in nepravilnega ravnanja s plastičnimi vrečkami v Sloveniji. Po nekaterih podatkih naj bi odrasel prebivalec Slovenije na leto v povprečju porabil med 130 in 150 plastičnih vrečk. Te po končani uporabi (običajno ni daljša od 30 minut) največkrat končajo med mešanimi odpadki, kamor ne sodijo, saj se jih da reciklirati (trenutno se jih reciklira le okoli 4 %). Plastične vrečke se razkrajajo tudi do 1000 let, in predstavljajo grožnjo za naravo ter za zdravje ljudi in živali (predvsem morskih). Pri tem velja poudariti tudi, da so vrečke narejene iz neobnovljivih surovin, kot sta nafta in zemeljski plin (<https://ebm.si/prispevki/vrecka-na-vrecko>).

Pa je bilo vedno tako? Ne, ker se spominjamo pletenih košar, cekarjev ..., ki pa jih danes omenjamo kot posebnost, kot našo kulturno dediščino. Na to nas opomni teden evropske kulturne dediščine – Kjer preteklost sreča prihodnost – a, kot bo razvidno iz postavljenih hipotez, menim, da bi se tega načina morali posluževati in da plastična vrečka, ki velja kot napredek, ne pomeni nujno tega. V naslovu se sicer pojavlja beseda fasn'ga (tudi fasunga), kar pomeni večji nakup oz. nakup za daljše časovno obdobje, ker pa je tudi to z leti izgubilo na svojem pomenu, se le-tega poslužujem tudi v tej nalogi.

Glavna raziskovalna domneva je bila, da so bili včasih (več kot 30 let nazaj) ljudje bolj ekološki, morda je bilo to samoumevno, saj na trgu ni bilo (takšne količine) plastike. Namen naloge pa je bil medpredmetno povezati kulturno dediščino z ekologijo, in sicer glede načina uporabe embalaže ter preizkusiti trajnost določenih nosilk.

Pred samim raziskovanjem sem si postavila pet osnovnih hipotez, in sicer:

1. Ljudje včasih, ko so se odpravili po nakupih, niso uporabljali plastičnih vrečk.
2. Vsi anketirani ločujejo odpadke.
3. Ozaveščenost o škodljivosti plastičnih vrečk se povečuje.
4. Najbolj bo vremenskim vplivom kljubovala plastična vrečka.
5. Papirnata vrečka se bo razgradila ob koncu raziskave (pribl. 5 mesecev).

2 TEORETIČNI DEL

2.1 NAKUPOVANJE/POTROŠNIŠTVO

Pojma potrošnja se ne da razumeti dobro, ne da bi upoštevali kulturno okolje, znotraj katerega se vrši. Kultura posreduje ljudem vrednote, nazore, merila, pravila, skozi katera izkušajo in se vključujejo v svet okoli sebe. Kultura je skupna določeni skupini ljudi, omejena je na določeno geografsko območje in sestavljena iz specifičnih lastnosti, ki so različne glede na druge kulture. Kako torej ljudje prakticirajo in doživljajo potrošnjo, je v veliki meri odvisno in določeno od njihovega kulturnega konteksta. Ob globalni razširjenosti popularne kulture in splošnih vzorcev nakupovanja, se zdi, da svet res postaja kulturna talilnica enotnih elementov, ki se odražajo v vseh koncih sveta.

Če je nekdaj veljalo, da so si bili sovrstniki različnih kultur med seboj močno različni, je danes že bistveno lažje najti podobnosti v življenjskem slogu, načinu razmišljanja, aktivnostih in identiteti.

Danes je pojem potrošniška kultura dobro uveljavljen in razumljiv v vsakdanji komunikaciji. Dejstvo, da je potrošniška praksa posameznikov dosegla ekspanzijo v kulturo kot tako, je splošna resnica. Kako pa sta procesa kulture in potrošnje povezana: »Eden od najpoglavitejših dejavnikov nastajanja sodobne kulture poteka ravno skozi proces potrošnje. Ta morda najbolj nazorno ponazarja duha družbenih.« (Kurdija, 2002) Od kje človeku torej neizčrpna želja po lastninjenju, je mogoče najti v razlagah o odtujitvi posameznika in individualizaciji subjekta. Sodobni človek si torej na nek način polni praznino izgubljene skupnosti z instantnimi užitki dobrin. Kaj je gonilo človeka pri potrošnji in nakupu? Verjetno so to želje, poželenje, občutek po imeti in uživati. Tako je pretirana želja pripomogla ali celo omogočila razvoj potrošne kulture. Želja, ki se je stilizirala in dobila globlji pomen za posameznikovo identiteto. Ravno to je razlog, da je bila potrošnja in z njo povezana množičnost, na 'slabem glasu' pri mnogih teoretikih in mislecih kakor tudi splošnem javnem mnenju.

Potrošniška kultura, kakršno poznamo danes, je dokaj sveža oblika družbene prakse, saj v tako velikem obsegu in tako prisotna v življenju posameznika v zgodovini še ni bila. Že zdavnaj je presegla mejo zadovoljevanja osnovnih potreb in tudi ni več izrazito usmerjena na kupovanje dragocenega blaga. Preselila se je iz pravice in možnosti višjih slojev na množični srednji razred.

Razvoj potrošniške kulture je nesporno posledica splošnega razvoja človeštva skozi industrijsko revolucijo in razmah kapitalističnega proizvodnje dobrin.

Potrošniška kultura je v drugi polovici 20. stoletja le še pridobivala na obsegu. Opazno je, da je postala množična, lahko bi rekli tudi globalna, po vsebini popularna, vključena v okolje vsakdanjega življenja in človeka samega.

Čas, v katerem živimo, nekateri avtorji imenujejo postmoderna, obdobje, ki naj bi sledilo moderni. Drugi imenujejo posttradicionalno obdobje, ki naj bi sledilo skorajšnji odpravi tradicionalnih nazorov. Spet drugi govorijo, da živimo v svetu popularne kulture. Na glede na izraz se vsi strinjajo, da živimo v drugačnem svetu, kjer so stvari presegle tradicijo in stari red. Na pohodu je doba potrošnje, užitkov, stila, adrenalina, shopping-mallov, zlata doba ponudbe vsega, kar si zaželiš. Lahko bi rekli, raj na zemlji, vsega na pretek. Vsi smo aktivni udeleženci potrošniške prakse, značilnosti te kulture in objektov poželenja so prisotne v arhitekturi, naših identitetah in vsakdanjem življenju. Vsi že poznajo nakupovalna središča, morje različnih trgovin, ki ponujajo mamljivo blago.

Žal sodobna potrošnja s svojo ekspanzijo škodljivo vpliva na naravno okolje našega planeta. Tako se ob pregledu razvoja in dosežkov potrošne civilizacije ne moremo ogniti negativnim posledicam, ki jih je ta razvoj prinesel. Okoljevarstveniki že nekaj let opozarjajo na slab ekološki položaj našega planeta, naraščajoče onesnaževanje, porabljanje neobnovljivih naravnih virov in rušenje naravnega ekosistema. Če smo pri pregledu teoretskih okvirov naleteli na moralno in etično obsojanje potrošnje, ki je bilo argumentirano kot zapravljanje časa za neke lažne potrebe in nemoralno razkazovanje dobrin, sedaj upravičeno meče madež na pretirano potrošnjo današnjega časa, škodljiv vpliv na okolje.

Prvi problem sodobnega sveta je uporaba in poraba pitne vode. Povprečna dnevna poraba vode na prebivalca Amerike je 425 litrov, v Evropi je to 200 litrov. Dejstvo, da 95 % vode, ki jo uporabimo v gospodinjstvu, onesnažimo z detergenti, čistili in belili. Vsak dan izlijemo, iztočimo ali izbrizgamo približno od 150 do 500 litrov vode. Zaradi zalivanja trat v poletnih mesecih se poraba vode dvigne za okoli 30 %. V petih minutah prhanja porabimo 140 litrov vode (Burja, 2005). Porabljamo tudi ogromno energije in goriv, 70 % samo za ogrevanje prostorov. Kuhanje, ogrevanje vode, gospodinjski aparati in razsvetljava štejejo v preostali 30 % delež. Posebno nevarnost predstavljajo nuklearne elektrarne, ki so med največjimi proizvajalci električne energije. Katastrofalne učinke tovrstne nesreče, je svet ugledal leta 1989, ob eksploziji reaktorja v sovjetskem Černobilu, ki so se odrazile na trajni škodi planeta in ljudi.

Dotaknimo se še ene posledice potrošnje, in sicer odlagališč smeti. Embalaže potrošnih izdelkov so povečini narejene iz umetnih materialov, ki so v nasprotju z naravnimi materiali neuničljivi in škodljivi. Pri vsakodnevni porabi nakupujemo ogromno število izdelkov, katerih embalaže končajo v naših smeteh. »Povprečno gospodinjstvo napolni smetnjak v enem tednu, kar v letu znese 5.200m³ odpadkov /.../ V Sloveniji imamo med 50.000 in 60.000 manjših divjih odlagališč odpadkov. Dve tretjini vseh odvrženih odpadkov je mogoče predelati ali znova uporabiti« (prav tam) Problem se lahko uspešno ublaži s sortiranjem odpadkov, kar že izvajajo nekatere slovenske občine, vendar še vedno premalo.

Da ne bi presegli okvirov zastavljene problematike, se bo naša obravnava ekoloških posledic potrošnje, zaključila. Sodobni potrošnik mora postati ozaveščen potrošnik, ki je seznanjen in odgovoren za posledice potrošnje. Kajti če bo svet nadaljeval po začrtani poti slabega odnosa do okolja, bo davek na splošni napredek človeštva močno previsok! (Povzeto po <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Tatarovac-Sanja.PDF>)

2.2 OD NAKUPA DO DOMAČIH VRAT

Včasih je bilo prenašanje iz trgovine ali v njo precej drugačno. Večina ljudi je izdelke iz trgovine nesla domov kar v rokah, na rokah ali z rokami. Tako so stvari nesli v naročju, na rami, pod pazduho, okrog vratu, na hrbtu ali pred sabo naslonjeno na prsi. V rokah so od nekdaj nosili tudi krmo in od tod je nastala mera: en zgrabek, dva zgrabka, eno naročje, dve naročji. Pri tej vrsti nošnje sodeluje le človekovo telo.

Nekateri so se znašli tako, da so izdelke položili v obleko, v žepe in celo predpasnik. Če je gospodinja vogale predpasnika zavihala in stisnila v pest, se je vanj dalo zložiti jajca, jabolka, fižol in še kaj. Prav tako je bila pri roki vedno tudi ruta. Če si dva diagonalna vogla povezal skupaj, je nastala cula.

Kasneje so namesto cul uporabljali prve malhe iz blaga. Te so imele lesene, kovinske ali pletene ročaje. Nekateri so uporabljali lesene žaklje oziroma vreče iz jute. Vanje so dali moko, mlevske izdelke ali pa kar vse premoženje, ki so ga imeli. Marsikdo je z njimi prenašal mlade prašičke, saj so skozi redko blago dobivali dovolj zraka.

Pred drugo svetovno vojno so se na Žirovskem pojavile torbe iz klobučevine. Narejene so bile iz ostankov klobučevine iz tovarne klobukov v Škofji Loki. Nekateri so bili tudi različnih barv. Doma so jih razrezali na dolge trakove in jih spletli po načinu tkanja platna. Kupili so jih lahko

le od privatnikov, ki so jih izdelovali sami. Še danes lahko vidimo, kako ženske nosijo čipke v njih, saj se v njih še najmanj zmečkajo.

Dragocen tovor, kot je npr. moka, so včasih nosili v mehovih. To so strojene ovčje kože, ki ohranjajo oblik živali. Moka se iz njih skozi ni prašila in se je dala iz njih lepo otresti.

Uporabljali so se tudi cekarji iz naravne ali po posebnem postopku obarvane pšenične slame. Bili so umetno spleteni in so danes postali obvezen del narodne noše. Sedaj so jih izpodrinile torbe iz različnih umetnih vlaken.

Košare za nošnjo so med drugim izdelovali iz vrbja. V njih so nosili hrano, kosila in malice delavcem, zdravilna zelišča. Uporabljali so jih tudi za velikonočni žegen. Z večjimi košarami so nosili polena, prav posebej oblikovane pa so bile namenjene za potovanja.

Naslednji material, iz katerega so pripomočki za nošnjo, so leskove vitre. Iz njih je narejena škundrica, ki se je nekdanj uporabljala za obiranje in nošnjo češenj, kasneje pa še za pobiranje in nošnjo krompirja in drugih gomoljev. Na podoben način so narejeni koši. Te so rabili za krmo, nošnjo listja, gnoja ali raznih potrebščin.

Iz lesa so bile golide za molžo mleka, škafi raznih velikosti, ki so bili namenjeni za prenašanje suhega in tekočega tovara. Cele lesene so lahko bile škundre, gajbice in kovčki.

Pripomočki za nošnjo so lahko bili zelo preprosti npr. samo dve lati, ki jih imenujemo fižolovki. S tem so prenesli kupe sušenega sena ali kupe praproti.

Nekateri pripomočki so bili iz kovin, predvsem razne kangle za nošnjo vode ali mleka. (Stanonik, 1987)

Danes so v uporabi košare oz. cekarji, vrečke iz blaga, usnja, plastične vrečke, bio razgradljive vrečke, za mleko pa tudi kanglice.

2.2.1 Košara in cekar

Dediščina pletarskih izdelkov ima izredno dolgo zgodovino. Prve omembe najdemo že v antičnih virih, malce pozneje pa so pletarstvo upodabljali tudi na srednjeveških freskah. Pletarsko znanje in ustvarjanje je ena od veščin, ki jo do določene stopnje vsak posameznik usvoji in uporablja, da si izdelava določene predmete in posode iz šibja, slame in drugih naravnih gradiv. Zahtevnejši izdelki pa so bili delo posebej nadarjenih posameznikov in pletarskih delavnic. Prav zato danes ločimo dve skupini pletarstva: pletarstvo za domače (osebne) potrebe in vrhunsko pletarstvo, ki je izdelovalo za prodajo. Slednje je povezano z delovanjem pletarskih delavnic.

Pletarske izdelke razlikujemo gleda na uporabo gradiv. Nekateri izdelki so narejeni iz slame, koruznega ličja, leskovih viter, smrekovega šibja, srobotna, kostanjevih in gabrovih palic ter brdovite.

Na Slovenskem razlikujemo pletarske izdelke tudi po posameznih pokrajinah, saj so se v zgodovinskem razvoju izoblikovali posamezni regionalni tipi, ki so se po oblikah in funkciji precej razlikovali.

Pletenje košev, košar, peharjev in drugih pletenih pripomočkov je bilo značilno zimsko opravilo na podeželju. Pred prihajajočim letom je bilo treba zakrpati strgane pletarske izdelke in narediti nove. Zato je bilo pletarstvo na podeželju povezano z vsakoletnim sezonskim izdelovanjem v okviru posameznih družin. Različne košare za krompir, koše, pletene lestvene nastavke za vozove, gnojne koše in ostale delavne pletarske izdelke so vsi ljudje pletli kar sami. Nekateri so jih splekli tudi nekaj več in jih prodajali v okviru vasi ali pokrajine. Lahko so jih prodajali ali zamenjavali za žita ali druge pridelke. V nekaterih vaseh so razvili tudi svojevrstno obliko delovne specializacije in s tem poskrbeli za višjo kakovost pa tudi večje število izdelkov. (Pridobljeno na: <https://www.etno-muzej.si/files/pletarstvo1.pdf>)

Pletar uporablja pri pletenju košar in drugih podobnih izdelkov različne vrste pletiva, ki navadno ne potrebujejo posebne obdelave. Koše in košare za prenašanje poljskih pridelkov in sadja okrog doma in na polje pletejo kar iz surovega praprotja. Za pletenje so primerne le enoletne

vrbove šibe. Poznamo navadno vrbo, vrbo amerikanko, vrbo konopljevko in zeleno vrbo. Navadno so to gojene vrbe, ki jih nasadijo ob potokih ali v večjih nasadih na vlažnih tleh. Vrbove šibe lahko tudi obelijo (ogulijo). Belijo le spomladi, ko je vrba muževna. To delo opravljajo na preprosti napravi, ključu (zavita železna palica), skozi katerega vlečejo šibe. Iz beljene vrbe pletejo košare za perilo, košare za kruh, praznične jerbases in košarice, namizne košarice za kruh in za sadje. Beljene šibe večkrat pisano obarvajo z anilinskimi barvili. Posebno znani so živo pisani jerbasi, ki so jih uporabljali za velikonočni žegen in za prenašanje kosila/malice ne polje ali v senošet. Nekoliko bolj zamudna je priprava leskovih viter za različne podložne koške z lesenim dnom. Leskovo palico nato koljejo na številne dolge trakove – vitre. Iz močnejših viter pletejo povsod znane nahrbtnne koše, ki jih uporabljajo še danes skoraj pri vsakem gospodarstvu, predvsem za seno in travo, v hudih strminah, kamor ni mogoče z vozom, pa tudi za prinašanje njivskih pridelkov (krompir, pesa) in celo gnoja. Cekar je torej prav tako pletena košara, le da jo od klasične trdne košare ločita dva ročaja, in material, iz katerega je narejen. Gre za slamnat ali iz koruznega ličja narejen in ožji izdelek. Vse spodaj navedene fotografije so simbolične.

Slika 1: Pletena košara

Slika 2: Cekar iz ličja

2.2.2 Vreča iz blaga/usnja

Vrečke iz blaga so okolju prijazne in so primerne za vsakodnevne nakupe, za v knjižnico, kot darilna vrečka ali pa vrečka kot darilo. Ročno narejena vrečka iz usnja je izdelana iz ročno rezanega in sešitega raztegljivega umetnega usnja, ki je zelo vzdržljivo. Tudi če nas ujame dež, so stvari v notranjosti vrečke na suhem. Nastala je iz potrebe po priročni in lepi nakupovani vrečki, ki bo za vsakdanjo in večkratno uporabo.

Slika 3: Vrečka iz blaga

2.2.4 Plastična vrečka

Plastične nakupovalne vrečke, nosilne vrečke ali vrečke z živili so pogosta oblika nakupovalne torbe povsod po svetu. Najpogosteje so te vrečke namenjene za enkratno uporabo, za prevoz predmetov iz trgovine do doma. Ponovno se uporabi le kot vrečka za shranjevanje ali kot vrečka za smeti.

Patentne prijave v zvezi s proizvodnjo plastične nakupovalne vrečke segajo v začetek leta 1950 v Združene države Amerike in Evropo. Lahko nakupovalno vrečko, kot jo poznamo danes, je izumil švedski inženir Sten Gustaf Thulin. Ideja za oblikovanje plastične vrečke iz enega kosa, se mu je porodila pri varjenju in izsekovanju stanovanjskih cevi iz plastičnih mas, v začetku leta 1960 pri podjetju za pakiranje Celloplast v Norrköpingu na Švedskem. Njegova ideja proizvaja preproste, močne vrečke z visoko nosilnostjo in je bila patentirana na svetovni ravni leta 1965. Celloplast je bil uveljavljen proizvajalec celulozne folije in pionir v predelavi plastičnih mas. Družba je imela skoraj monopolni položaj na tržišču, vendar so druga podjetja videla uspeh v proizvodnji plastičnih vrečk in leta 1977 s pomočjo podjetja Mobil razveljavili patent. Od sredine leta 1980 naprej pa je nastopila vojna glede izdelave in porabe plastičnih vrečk. Plastične vrečke veljajo danes za enega najbolj izrazitih znakov potrošništva na svetu. Najdemo jih tako rekoč vsepovsod. Praktičnost in uporabnost jim dajejo lastnosti, kot so: lahkost, cenovna dostopnost, vodoodpornost, enostavna uporaba. (Pridobljeno na: <http://mladiraziskovalci.scv.si/ogled?id=1025>)

Slika 4: Plastična vrečka

Plastične vrečke v okolju potrebujejo od 20 pa tudi do 1000 let, da razpadejo. Vendar pri tem ne zgnijejo, saj niso biorazgradljive. Razpadejo na nekakšen manjši prah in neglede na velikost, ti delci ostanejo za vedno neprebavljivi v življenjskem ekosistemu. Vrečke predstavljajo veliko grožnjo za okolje. Na tisoče morskih živali na leto pogine zaradi plastičnih vrečk. Težava je v tem, da večina plastičnih vrečk nikoli ne pride do odlagališča, ampak jih ljudje odvržemo že prej – tako potem 'krasijo' ograje, drevesa ob rekah, mašijo jarke in kanalizacijo ter rečne struge. Želve, kiti in drugi morski sesalci ter ptice zamenjajo vrečke za hrano in jih pogoltnejo, te vrečke pa jim nato zamašijo prebavni sistem, zaradi česar živali poginejo. Večkrat se tudi zgodi, da se živali (npr. ptice) tako zapletejo vanje, da se zadušijo. Ne le za živali, velik vpliv imajo tudi na zdravje ljudi. Plastične vrečke, ki se znajdejo na divjih odlagališčih, se namreč nikoli v resnici ne razgradijo, temveč v njih poteka svetlobni razkroj v vedno manjše in manjše strupene delce, ki onesnažujejo zemljo in vodne vire. Tako

predstavljajo grožnjo podtalnici, ki je glavni vir pitne vode v Sloveniji in svetu. Preko podtalnice voda prehaja v naša telesa in nas zastruplja. Zato je divja odlagališča treba nujno sanirati. (Pridobljeno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Plasti%C4%8Dna_vre%C4%8Dka)

Slika 5: Kampanja proti plastičnim vrečkam (Vir: <https://www.infrastruktura-bled.si/>)

Tako kot v že mnogih državah se tudi v Sloveniji trudimo biti ekološki do okolja. Trudimo se zmanjšati ali celo ukiniti uporabo plastičnih nosilnih vrečk ne glede na debelino njihove stene. Vlada je sprejela odločitev za ukinitvev plastičnih vrečk, saj bi na ta način zmanjšali smetenje, spremenili bi vedenje potrošnikov in spodbujali preprečevanje odpadkov. A najprej moramo začeti sami pri sebi. Vedno se moramo vprašati, če je sploh potrebno, da odidemo v trgovino, če pa je obisk trgovine nujen, pa s sabo vzememo trajno vrečko, ki jo lahko uporabimo večkrat. V uredbi so si zadali določen okoljski cilj, da se do konca leta 2019 zmanjša letna raven potrošnje vrečk pod 90 plastičnih vrečk na osebo in pod 40 vrečk na osebo do konca leta 2025. Ukinile naj bi se vse plastične nosilne vrečke, razen za živila, ki niso predpakirana. Bolj pozorni bomo tudi na podatke o ravnanju z odpadno embalažo.

Slika 6: Plastična vrečka na najnižji Zemljini točki (Vir: www.dnevnik.si)

Družbe za ravnanje z odpadno embalažo ne prevzemajo embalaže, zato so skladišča komunalnih podjetij polna. Konec leta 2016 je pri komunalnih podjetjih po vsej Sloveniji ostalo skoraj 6000 ton neprevzete odpadne komunalne embalaže, samo v Ljubljani toliko, da se jo vidi iz vesolja.

Nekatere družbe za ravnanje z odpadno embalažo se izogibajo izpolnjevanju obvez prevzema odpadne embalaže ter recikliranja in odstranjevanja, za kar so od zavezancev dobile plačilo.

A žal se vsako leto v jesenskem času ponavlja zgodba, da nekatere od teh družb v zasledovanju nižjih stroškov in izboljšanja poslovnega izida ne izpolnjujejo obveznosti.

V ljubljanski Snagi, ki pokriva šestino slovenskega prebivalstva, imajo trenutno 2400 ton neprevzete embalaže. To je toliko, da je to skladišče že vidno iz vesolja.

Komunalna podjetja imajo zaradi neprevzete odpadne embalaže dodatne stroške, kot so povečane potrebe po skladiščnih površinah, nabava zaščitnih mrež, povečana notranja logistika in dodatni stroški čiščenja. Močan veter namreč lahko raznese odpadno embalažo tudi do dva kilometra naokoli.

S podobnimi težavami se soočajo tudi v Ajdovščini.

Da v skladiščih komunalnih podjetij ostajajo kupi neprevzete odpadne embalaže, v zbornici, ki deluje v okviru GZS, opozarjajo že vrsto let. In prav zato se moramo potruditi, da uporabljamo čim manj plastičnih vrečk in ostale embalaže.

Rešitev pred plastičnimi vrečkami so tudi razgradljive vrečke ali vrečke iz blaga.

2.2.5 KANGL(IC)JE ZA MLEKO

V SSKJ razlaga gesla:

kángla-e ž valjasta posoda, navadno z gibljivim ročajem, za prenašanje tekočin natočiti mleko v kanglo. Kanglo je mogoče lahko in povsem očistiti, običajno so emajlirane.

Ena od prednosti je tudi manj embalaže, torej okoljsko ozaveščen potrošnik, kakršnih si več želijo tudi kmetje. Še ena dobrobit, če se po mleko odpravimo s kanglicami, je tudi manjši ogljični odtis, saj odpade večina poti, ker kmetu mleka ni potrebno prevažati na zbirna mesta, kamor se pripelje cisterna iz mlekarnе in ga odpelje v Celje, Ljubljano ali na Ptuj, tam mleko zapakira ali predela in spet pripelje v določene kraje. Tudi za porabnika je mleko na tak način cenejše kot v trgovini.

Slika 7: Kanglica za mleko

2.3 TRANSPORT FASN'GE

Pri nakupovanju je potrebno razmisliti, kako nakupljeno prinesiti, pripeljati domov. Prevozna sredstva so različna.

Izdelkov niso prinašali samo z nošnjo. Včasih so si pomagali z različnimi živalmi, kot so konji in mule. Tovor so prenašale v različnih vrečah, sodčkih ali v zabojih. Velikokrat so iz Žirov tvorili platno in drobnico, nazaj pa vino.

O tovorjenju govorimo, ko žival sama nosi tovor, o ježi pa, ko nosi človeka. Ježa je bila edina mogoča in najmanj utrudljiva oblika doseganja cilja. Pozneje je postala praznična in bolj prestižna oblika pohoda (Stanonik, 1987).

2.3.1 Peš

V trgovino se lahko odpravimo peš, odvisno od nakupa in od oddaljenosti ponudbe.

2.3.2 S kolesom

Kolo oziroma voz je zagotovo ena izmed najpomembnejših iznajdb v zgodovini človeštva. Najstarejša kolesa so bila zelo preprosta in narejena iz lesa. Sprva polni koluti so bili lahko sestavljeni iz ene ali več, običajno dveh plošč.

Kolesa zmanjšujejo zgoščanje prebivalstva v blokih, saj omogočajo prevoz iz predmestij. Lažje je tudi potovati iz razvedrilnih razlogov na deželo, saj je potovanje trikrat hitrejše kot hoja pa tudi do trikrat manj naporno od hoje (Pridobljeno na: <http://www.ljubljanskobarje.si/unesco-na-ljubljanskem-barju/najstarejse-kolo-z-osjo-na-svetu>)

Veliko mest se je odločilo za načrtovanje posojanja koles. Eden prvih takšnih projektov je bil *Beli kolesarski načrt* v Amsterdamu, ki se je pričel 1965. La Rochelle je ponudil rumena

kolesa, Cambridge je ponudil zelena. Projekti so alternativa motornemu prometu, in so ekološko motivirani. V Evropi je uporaba koles za prevoz na delo običajna, še posebej na Nizozemskem, delno pa tudi v delih Danske in Nemčije. V Ljubljani je že od leta 2011 v uporabi zelo uspešen sistem za izposojlo koles BicikeLJ. Leta 2015 so Ljubljano pričeli uvrščati na lestvico kolesarjem prijaznih mest (na 13. mesto).

Kopenhagen ponuja Kolesarsko ambasado, ki promovira kolesarjenje za dnevne migracije in ogleda. Združeno kraljestvo ponuja davčne olajšave, ki omogočajo delojemalcem, da kupijo novo kolo brez davkov za uporabo dnevnih migracij za prevoz v službo.

Na Nizozemskem vse železniške postaje nudijo zastoj kolesarsko parkirišče ali za doplačilo varovano parkirišče. Večje postaje imajo tudi kolesarske servise. Kolesarjenje je tako priljubljeno, da so marsikje tovrstna parkirišča prenapolnjena, nekje je pa to celo običajno. V Trondheimu na Norveškem so na avtobuse pritrdili dvigalo, kolesarjem tako ponudijo pomoč navkreber za plačilo. Avtobusi v marsikaterem mestu imajo nosilce za kolesa pritrjene spredaj.

V Aziji so kolesa velikokrat izredno pomembno sredstvo prevoza v službo, po nakupih ali opravkih.

Kolesa so najbolj okolju prijazno prometno sredstvo, ki ga poznamo. Je poceni, hitro, zdravo in ekološko sredstvo. Njihova največja slabost je izpostavljenost uporabnika padavinam.

Kolesa so predmet kulturnega dialoga, saj omogočajo samostojnost in gibanje brez dodatnih investicij. (Pridobljeno na: [https://sl.wikipedia.org/wiki/Kolo_\(prevozno_sredstvo\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Kolo_(prevozno_sredstvo)))

2.3.3 Razni vozički

Najimenoitnejši kmečki ljudje so se vozili z vozovi s štirimi kolesi. Kmetje, ki so imeli svojo posest na ravnini, so pogosto uporabljali revne hribovske vozičke. Prvi vozovi so imeli svoje dele med seboj povezane samo s trto, kolesa pa so pogosto bila le obrabljena kolesa starih in zavrženih vozil. Les je moral biti jesenov in morali so ga posekati točno določeni mesec in dan. Sušili so ga v dimnici ali pa so špice prekuhali v bukovem pepelu in jih nato pomočili še v apno.

Pozneje se je pojavil tudi železni voz, ki je bil bolj vzdržljiv. Prenesel je tudi več bremena. Ljudje pravijo, da boljše tečejo, a so bolj primerni za na cesto, saj na ostalih podlagah zelo tresejo.

Vozove so ustavljali s posebno verigo, ki se je po navadi vlekla po tleh. Voz so ustavili, da so verigo navili in jo zapeli na špici. Tako je kolo malo še podrsavalo po tleh, potlej pa se je le ustavilo. Velikokrat so morali zaradi strme podlage zadnja kolesa obložiti s kamni, kar je po navadi voz še kar obdržalo na svojem mestu (Stanonik, 1987).

2.3.4 Avtomobil

Beseda je zloženska in je v današnjem pomenu prišla v slovenski jezik iz francoščine. Prvi del: avto – izhaja iz grščine, drugi: mobile je iz latinščine in če bi hoteli upoštevati njun prvotni pomen, bi lahko dejali, da gre za prometno sredstvo, ki se giblje samo; zato bi mu po slovensko lahko »samogibalnik«. Od daleč in na zunaj je videz res tak, toda resnica je pač drugačna. Res pa je, da je to »cestno vozilo, ki ga poganja eksplozijski motor«, korenito poseglo v življenje ljudi in njihovo lestvico vrednot (Stanonik, 1987).

2.3.5 Spletna dostava

Pri spletni trgovini gre za vzporednost klasični trgovini, ki pa svoje proizvode ali storitve prodaja prek spleta. Včasih je to samo dodatna oblika prodaje, ki dopolnjuje siceršnjo prodajo, npr. klasično, kataloško itd. Nekatera podjetja pa so bila ustanovljena na novo samo z namenom spletne prodaje. Tako bi rekli, da so izdelki v vsakem trenutku le en klik oddaljeni od potencialnih strank. Artikel, ki ga kupec želi, se lahko nahaja kjer koli na zemeljski obli. Da pride do njega, ne potrebuje prevoznega sredstva, pač pa le malo potrpljenja, da mu izdelek dostavijo na dom. Nakupovanje v internetu je običajno tudi hitrejšo od tistega, ki so ga kupci

vajeni v vsakdanjem življenju, ko se odpravijo v trgovine. Sama hitrost nakupovanja prek interneta je odvisna tudi od hitrosti povezave, na katero so kupci priključeni, na katero je priključen prodajalec, pa tudi od moči računalnika, velikosti baze artiklov ter programa za e-trgovino, ki ga prodajalec uporablja. Zadnje študije kažejo, da nakupovanje prek spleta zmanjšuje porabo goriva in onesnaževanje zraka, saj se ni potrebno več voziti z avtom v trgovino. Prav tako se zaradi spletnih trgovin zmanjša potreba po tiskanju katalogov in do neke mere tudi količina pakiranja. Pri izdelkih, ki jih lahko snamemo samo iz spletnega mesta, pa se potrebe po embalaži in drugih materialnih elementih zmanjšajo celo na nič.

(Pridobljeno na: http://www.fuds.si/sites/default/files/barbara_leben_magisterska_naloga.pdf)

Slika 8: Spletno nakupovanje

3 EKSPERIMENTALNI DEL

V sledečem poglavju bom predstavila metode, s katerimi sem pridobila informacije in podatke, prikazane v raziskovalni nalogi.

3.1 METODOLOGIJA

Za svojo raziskavo sem zbrala vzorce štirih nosilk (sredstev za nošenje) iz trgovine. Izvedla sem laično meritev razgradljivosti posameznih materialov. Da bi ugotovili, kako odporna je posamezna embalaža in kaj se z njo dogaja skozi čas, sem naredila poizkus.

Prav tako sem izvedla dva anketna vprašalnika.

3.1.1 Opis vzorca raziskave

Na travniku sem za več mesecev pustila nosila iz različnih materialov – papirnato vrečko, pleteno košaro, biorazgradljivo vrečko, platneno vrečko in navadno plastično vrečko. Vsi ti materiali so bili izpostavljeni mrazu, dežju, soncu, snegu ...

Vzorec za anketiranje je vključeval dve starostni obdobji, in sicer generacijo naših staršev in generacijo naših starih staršev (zaželeno je bilo, da so anketiranci stari nad 70 let). V analizo odgovorov sem zajela že prej načrtovano starost, torej ena starostna skupina 40–50 let, druga pa nad 70. Vsakih je bilo po 50.

3.1.2 Opis merskega instrumenta

Za dokumentiranje sem si pomagala s pomočjo fotoaparata znamke OLYMPUS E-500.

Slika 9: Fotoaparat, s katerim sem posnela fotografije

Slika 10: Izpostavljenost naravnim/vremenskim pojavom

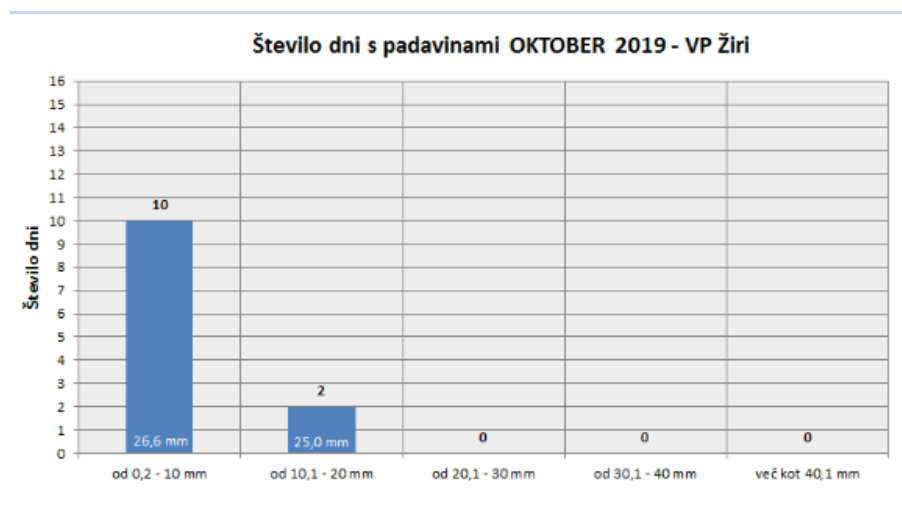
Kot merilo so sledile še različne vremenske razmere. Prikazane so možnosti spremljanja vremena za mesec oktober, kot nam jih nudi izračun Vremenske postaje Žiri (www.vreme-ziri.si), in v nadaljevanju splošna tabela še za preostale mesece.

ANUAR	FEBRUAR	MAREC	APRIL	MAJ	JUNIJ	JULIJ	AVGUST	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
OKTOBER 2019											
		Maksimalna temperatura	25,2 °C	(23. okt.) ob 14:54							
		Minimalna temperatura	2,6 °C	(04. okt.) ob 07:24							
		Povprečna mesečna temperatura	11,5 °C								
		Število toplih dni $T_{max} \geq 25 \text{ °C}$	1 dan								
		Število vročih dni $T_{max} \geq 30 \text{ °C}$	0 dni								
		Število hladnih dni $T_{min} < 0 \text{ °C}$	0 dni								
		Število ledenih dni $T_{max} < 0 \text{ °C}$	0 dni								
		Trajanje sončnega obsevanja	127,8 h								
		Količina padavin v celem mesecu	51,6 mm								
		Skupna evapotranspiracija-izhlapevanje	36,5 mm								
		Vodna bilanca	15,1 mm								
		Največ padavin v enem dnevu	14,4 mm	(02. oktober)							
		Število dni s padavinami (več kot 0,2 mm)	12 dni								
		Število dni brez padavin	19 dni								
		Število dni s snežno odejo	0 dni								
		Najmočnejši sunek vetra	25,7 km/h	(14. okt.) ob 14:08							
		Povprečna mesečna hitrost vetra	1,3 km/h								
		Prevladujoča smer vetra	SZ	(19,4 %)							
		Pot vetra	991,6 km								
Grafični prikazi za mesec OKTOBER 2019											

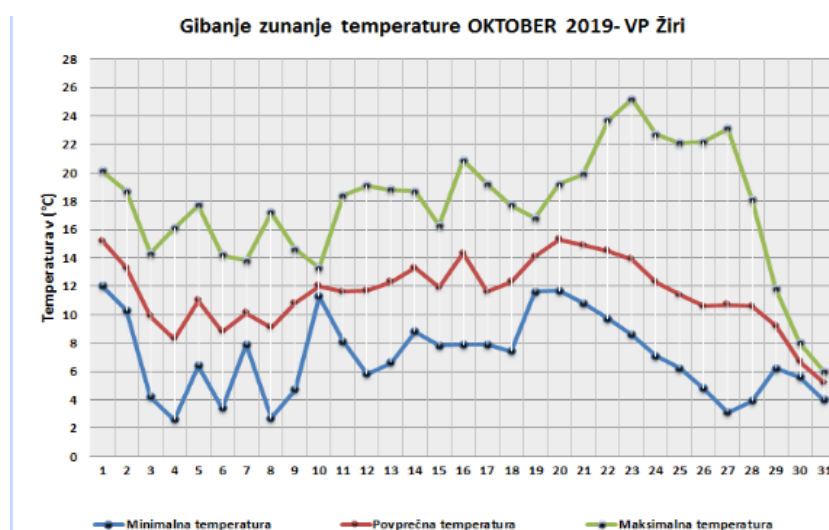
Tabela 1: Zaslonski posnetek statistike vremena v Žireh, oktober 2019

(https://www.vreme-ziri.si/mesečna_statistika)

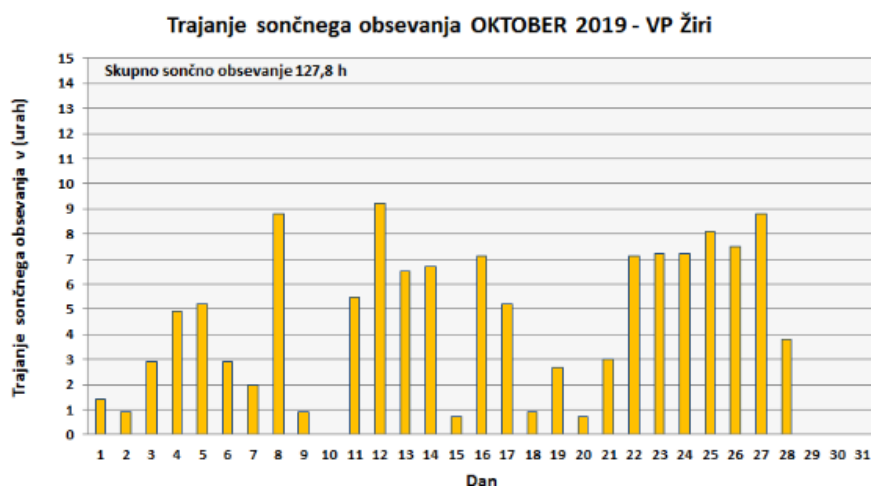
V mesecu oktobru je bilo skupno padavin 51,6 mm, dni brez padavin je bilo 19 dni, trajanje sončnega obsevanja pa 127,8 ur.

Slika 11: Zaslonski posnetek grafičnega prikaza padavin – oktober 2019 (https://www.vreme-ziri.si/mesecna_statistika)

Slika 12: : Zaslonski posnetek grafičnega prikaza zunanje temperature – oktober 2019 (https://www.vreme-ziri.si/mesecna_statistika)

Slika 13: Zaslonski posnetek grafičnega prikaza sončnega obsevanja – oktober 2019 (https://www.vreme-ziri.si/mesecna_statistika)

NOVEMBER 2019		Vrednost	datum/ura
	Maksimalna temperatura	16,7 °C	(03. nov.) ob 13:51
	Minimalna temperatura	0,2 °C	(30. nov.) ob 21:29
	Povprečna mesečna temperatura	7,7 °C	
	Število toplih dni $T_{max} \geq 25 \text{ °C}$	0 dni	
	Število vročih dni $T_{max} \geq 30 \text{ °C}$	0 dni	
	Število hladnih dni $T_{min} < 0 \text{ °C}$	0 dni	
	Število ledenih dni $T_{max} < 0 \text{ °C}$	0 dni	
	Trajanje sončnega obsevanja	17,0 h	
	Količina padavin v celem mesecu	388,8 mm	
	Skupna evapotranspiracija-izhlapevanje	8,8 mm	
	Vodna bilanca	380,0 mm	
	Največ padavin v enem dnevu	51,0 mm	(13. nov.)
	Število dni s padavinami (več kot 0,2 mm)	23 dni	
	Število dni brez padavin	7 dni	
	Število dni s snežno odejo	0 dni	
	Najmočnejši sunek vetra	48,3 km/h	(05. nov.) ob 11:59
	Povprečna mesečna hitrost vetra	1,1 km/h	
	Prevladujoča smer vetra	SSZ	(16,67 %)
	Pot vetra	758,1 km	

Tabela 2: Zaslonski posnetek statistike vremena v Žireh, november 2019 (https://www.vreme-ziri.si/mesecna_statistika)

Iz tabel je razvidno, da je bila količina padavin v mesecu novembru 388,8 mm, snega pa še ni bilo, brez padavin je bilo 7 dni, trajanje sončnega obsevanja pa 17 ur.

DECEMBER 2019		Vrednost	
	Maksimalna temperatura	13,9 °C	(17. dec.) ob 11:58
	Minimalna temperatura	-7,7 °C	(30. dec.) ob 08:04
	Povprečna mesečna temperatura	2,0 °C	
	Število toplih dni $T_{max} \geq 25 \text{ °C}$	0 dni	
	Število vročih dni $T_{max} \geq 30 \text{ °C}$	0 dni	
	Število hladnih dni $T_{min} < 0 \text{ °C}$	20 dni	
	Število ledenih dni $T_{max} < 0 \text{ °C}$	0 dni	
Trajanje sončnega obsevanja	88,3 h		
	Količina padavin v celem mesecu	191,2 mm	
	Skupna evapotranspiracija-izhlapevanje	10,2 mm	
	Vodna bilanca	181,0 mm	
	Največ padavin v enem dnevu	48,0 mm	(02. december)
	Število dni s padavinami (več kot 0,2 mm)	13 dni	
	Število dni brez padavin	18 dni	
	Število dni s snežno odejo	4 dni	
	Najmočnejši sunek vetra	32,2 km/h	(13. dec.) ob 21:51
	Povprečna mesečna hitrost vetra	0,9 km/h	
	Prevladujoča smer vetra	JJV	(19,4 %)
	Pot vetra	701,3 km	

Tabela 3: Zaslonski posnetek statistike vremena v Žireh, december 2019 (https://www.vremeziri.si/mesečna_statistika)

Decembra 2019 je bila skupna količina padavin 191,2 mm, 18 dni je bilo brez padavin, 4 dnevi s snežno odejo, trajanje sončnega obsevanja pa 88,3 ure.

	JANUAR 2020	Vrednost	datum/ura
	Maksimalna temperatura	11,5 °C	(31. jan.) ob 13:03
	Minimalna temperatura	-8,9 °C	(07. jan.) ob 07:04
	Povprečna mesečna temperatura	0,2 °C	
	Število toplih dni $T_{max} \geq 25 \text{ °C}$	0 dni	
	Število vročih dni $T_{max} \geq 30 \text{ °C}$	0 dni	
	Število hladnih dni $T_{min} < 0 \text{ °C}$	26 dni	
	Število ledenih dni $T_{max} < 0 \text{ °C}$	0 dni	
	Trajanje sončnega obsevanja	160,1 h	
	Količina padavin v celem mesecu	39,6 mm	
	Skupna evapotranspiracija-izhlapevanje	17,3 mm	
	Vodna bilanca	22,3 mm	
	Največ padavin v enem dnevu	29,8 mm	(28. jan.)
	Število dni s padavinami (več kot 0,2 mm)	4 dni	
	Število dni brez padavin	27 dni	
	Število dni s snežno odejo	0 dni	
	Najmočnejši sunek vetra	32,2 km/h	(28. jan.) ob 12:27
	Povprečna mesečna hitrost vetra	0,8 km/h	
	Prevladujoča smer vetra	JJZ	(19,35 %)
	Pot vetra	560,1 km	

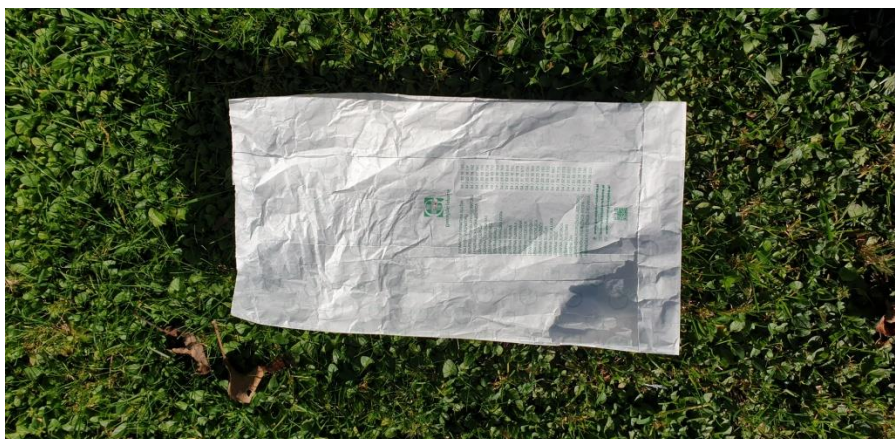
Tabela 4: Zaslonski posnetek statistike vremena v Žireh, januar 2020 (vir: https://www.vremeziri.si/mesečna_statistika)

Januarja 2020 je bilo v celem mesecu 39,6 mm padavin, 27 dni je bilo brez padavin, dni s snežno odejo ni bilo, trajanje sončnega obsevanja pa je bilo 160,1 ura.

Vprašalniki, ki sem jih razdelila ciljnim skupinam, so vključevali tako vprašanja odprtega kot zaprtega tipa. Pri zaprtem tipu sem vnaprej ponudila možne odgovore, ki so se mi zdeli najbolj verjetni oz. sem jih predvidevala; odprti tip vprašanj pa sem uporabila predvsem pri starejši populaciji, saj sama nisem prav veliko vedela.

3.1.3 Opis postopka zbiranja podatkov

Da bi ugotovili, kako odporna je posamezna embalaža in kaj se z njo dogaja skozi čas, sem naredila poizkus. Na travniku sem za več mesecev pustila nosila iz različnih materialov – papirnato vrečko, pleteno košaro, biorazgradljivo vrečko, platneno vrečko in navadno plastično vrečko. Vsi ti materiali so bili izpostavljeni mrazu, dežju, soncu, snegu ... Vsak mesec sem opazovala, kaj se z nosilkami dogaja. Ven sem jih dala oktobra 2019, zaključila pa sem februarja 2020. Prostor, kamor sem postavila nosilke, je bil za domačo hišo na travniku, brez strehe.

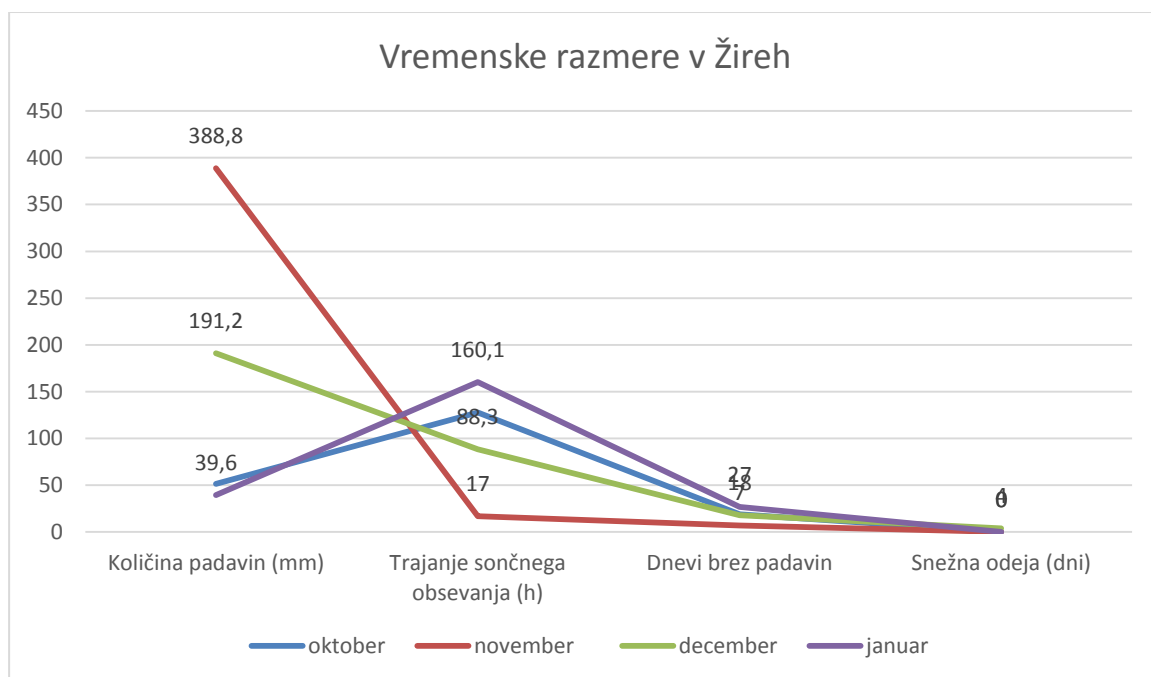

Slika 14: Papirnata vrečka, oktober 2019

3.1.4 Obdelava podatkov

Na razkroj določenih nosilk zagotovo vpliva tudi vreme, največ padavin je bilo novembra, kar za 337,2 več kot oktobra ali za skoraj 350 mm več kot januarja.

Sončnega obsevanja je bilo novembra za 110 ur manj kot oktobra, 71,3 ure manj kot decembra in 88,3 ure manj kot januarja.

Graf 1: Vremenske razmere v Žireh

Videno na travniku pa sem med seboj primerjala glede na prejšnja opazovanja. V pomoč so mi bile tudi fotografije.

Slika 15: Fotografiranje nosilk

3.2 REZULTATI

3.2.1 Rezultati eksperimenta

Slika 16: Papirnata vrečka 22.10. 2019

Slika 17: Pletena košara, 22.10. 2019

Slika 18: Pletena košara, 24. 11. 2019

Slika 19: Pletena košara, 1. 1. 2020

Slika 20: Pletena košara, 18. 2. 2020

Slika 21: Biorazgradljiva vrečka, 22.10. 2019

Slika 22: Biorazgradljiva vrečka, 24. 11. 2019

Slika 23: Biorazgradljiva vrečka, 1. 1. 2020

Kot kaže Slika 23 se je vrečka že začela razkrajati, še bolj očitno je mesec dni zatem.

Slika 24: Biorazgradljiva vrečka, 18. 2. 2020

Slika 25: Platnena vrečka, 22. 10. 2019

Slika 26: Platnena vrečka, 24. 11. 2019

Slika 27: Platnena vrečka, 1. 1. 2020

Platnena vrečka ne kaže – razen umazanosti – nobenih sprememb.

Slika 28: Platnena vrečka, 18. 2. 2020

Slika 29: Plastična vrečka, 22.10. 2019

Slika 30: Plastična vrečka, 24.11. 2019

Vse fotografije kažejo identične lastnosti plastične vrečke, tudi o umaznosti ne moremo govoriti.

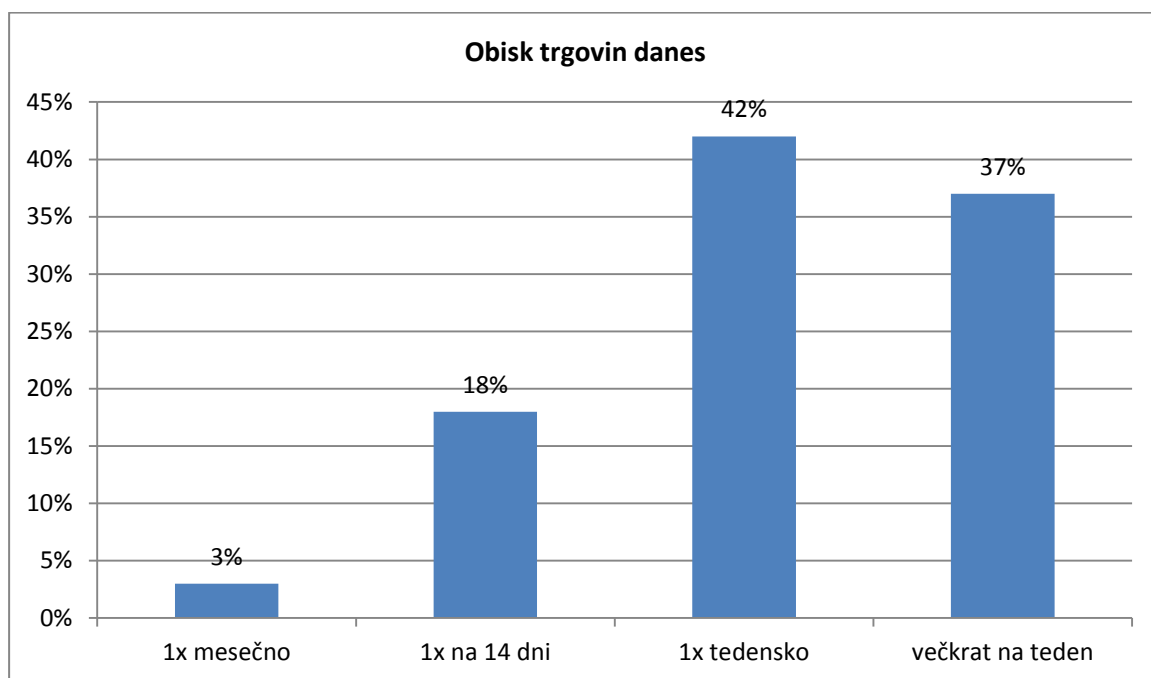

Slika 31: Plastična vrečka, 1. 1. 2020

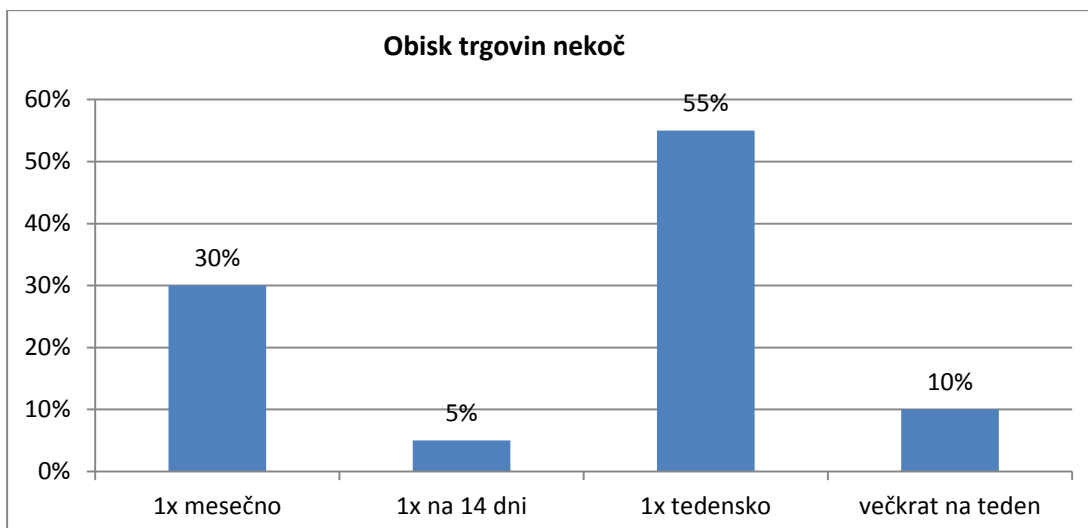

Slika 32: Plastična vrečka, 18. 2. 2020

3.2.2 Rezultati anket

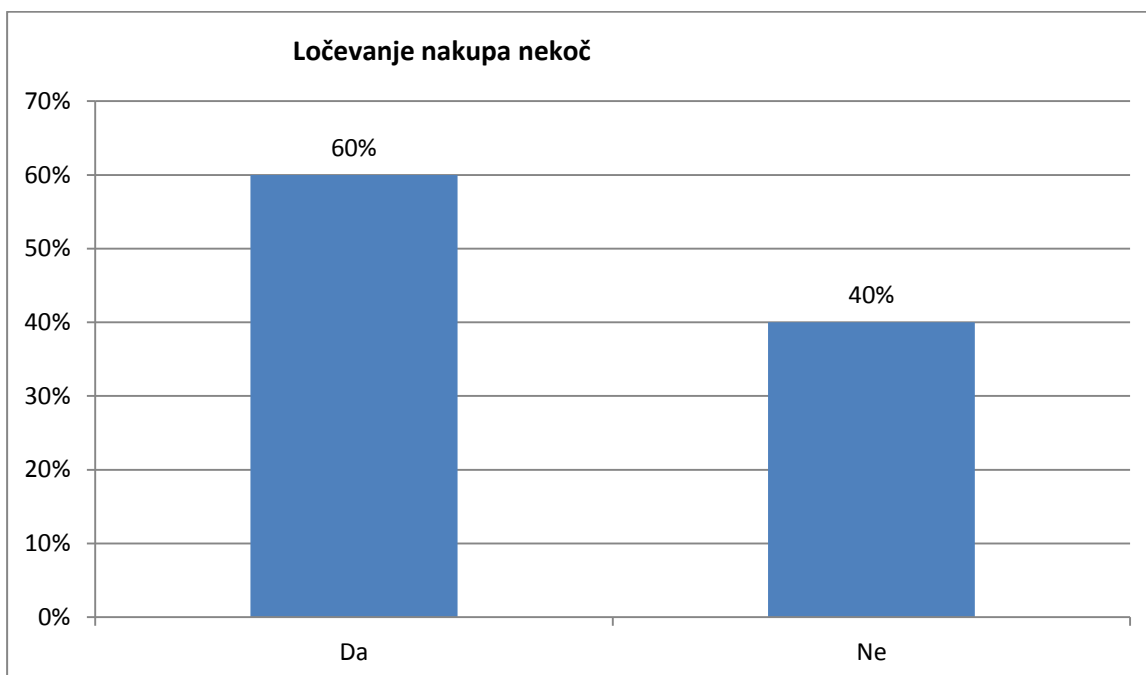
Graf 2: Obisk trgovin danes

Graf 3: Obisk trgovin nekoč

V današnjem času se veliko pogosteje odpravimo po nakupih kot nekoč. Danes se večina ljudi v trgovino odpravi večkrat na teden (37 %) ali vsaj enkrat tedensko (42 %). Majhen del se jih odpravi po nakupih tudi enkrat mesečno ali enkrat na štirinajst dni.

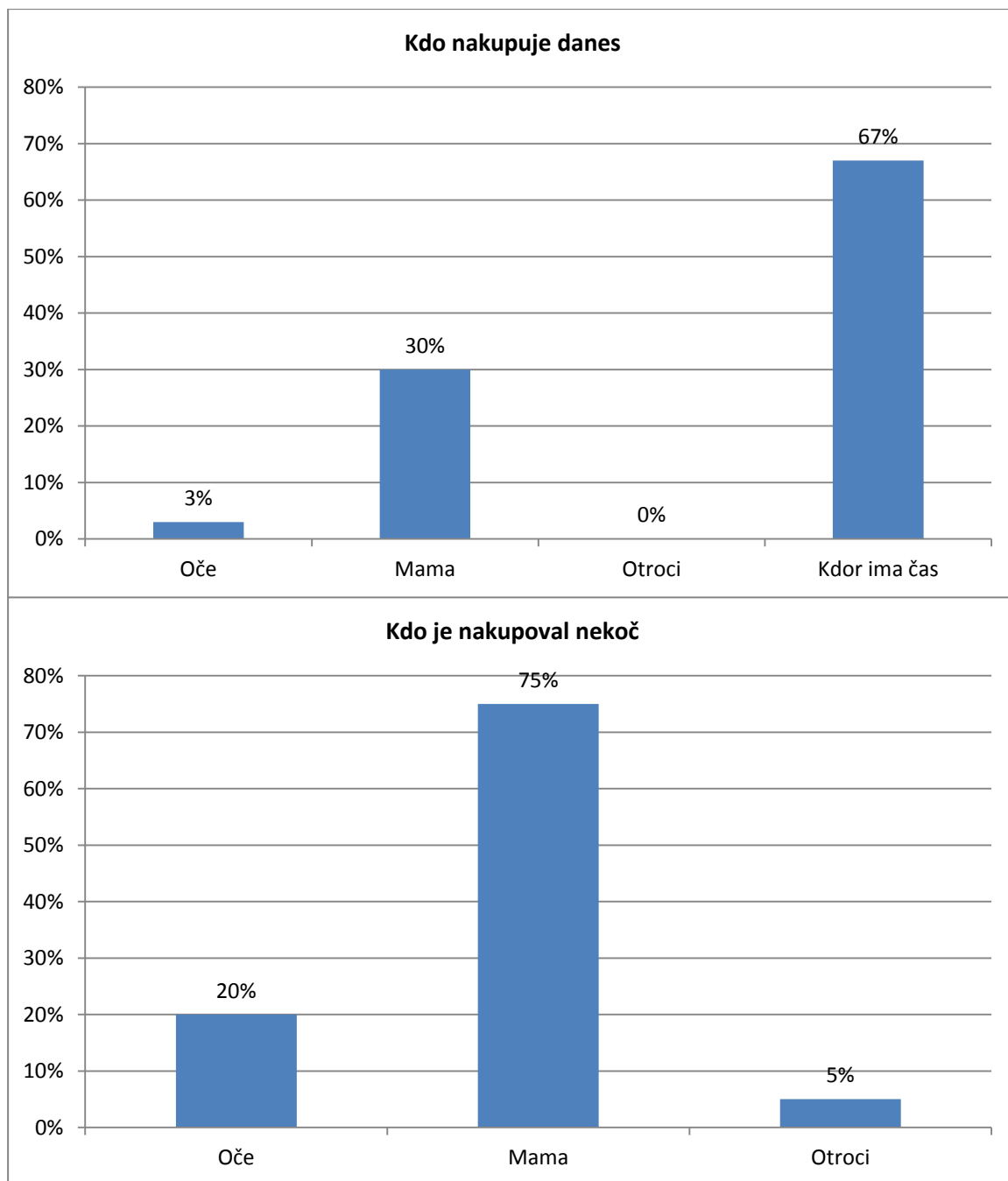
Včasih so v trgovino hodili enkrat tedensko ali enkrat mesečno (30 %). Zelo malo se jih je po nakupih odpravilo večkrat na teden ali na štirinajst dni.

Graf 4: Ločevanje glavnega in manjšega nakupa nekoč

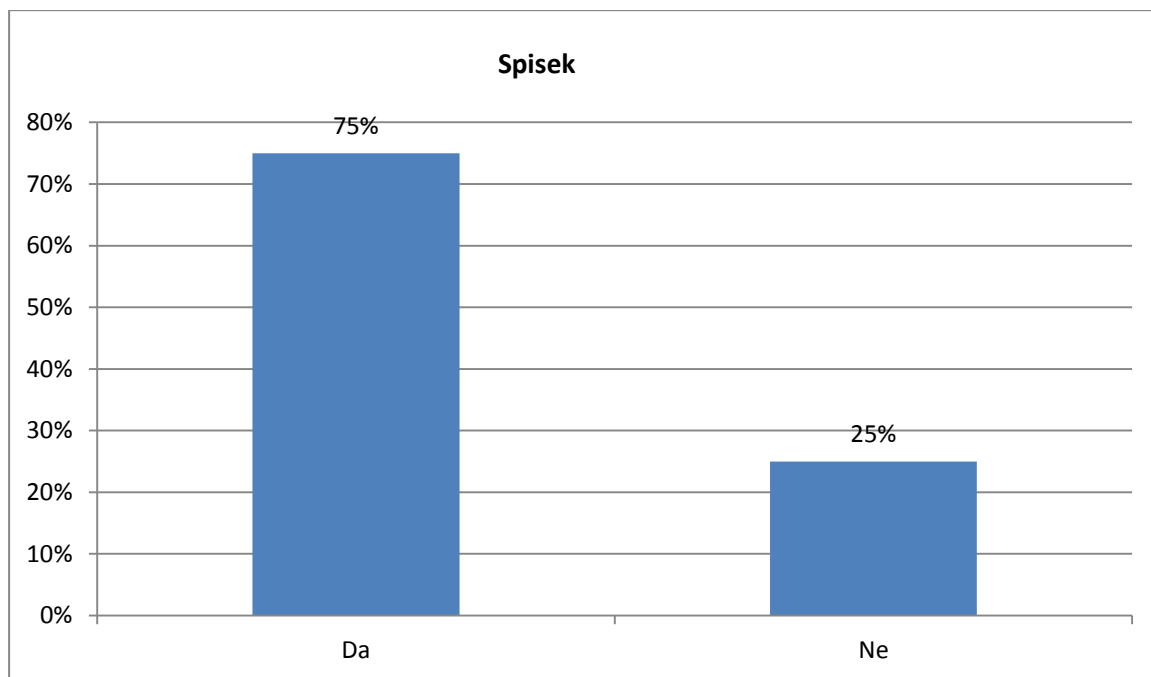
Tako danes kot včasih ločujemo večje nakupe od manjših.

Zanimivo je, da je v današnjem času to še bolj izrazito, saj večji nakup od manjšega ločuje kar 70 % ljudi, včasih pa le 60 %.

Graf 5: Nakupovalci

Danes večinoma nakupuje tisti, ki ima čas (67 %). Pogosteje se po nakupih odpravi mama (30 %). Včasih so to vlogo imeli pretežno starši, predvsem mama (75 %). Najbrž je bilo to povezano s tem, da so bile mame pogosteje doma in so skrbele za družino. Ker je bilo denar težko zaslužiti, je bilo treba dobro premisliti, kaj bodo nakupili in so zato po nakupih odhajali odrasli. Otroci so bili zadolženi le za manjše nakupe.

Graf 6: Spisek

Velik del anketiranih (75 %) se v trgovino odpravi s seznamom, kaj je potrebno nakupiti.

Vprašanje *Kje kupujete posamezne izdelke oz. ali jih pridelate sami?* je bilo odprtega tipa, odgovore navajam v nadaljevanju.

KRUH: Danes največ ljudi kupi ali ga speče doma. Veliko ga kupijo tudi v lokalni trgovini ali v pekarni. Včasih pa so kruh skoraj vsi pekli doma. Le redki so si lahko privoščili nakup v trgovini.

MLEKO: Mleko največ kupujejo v trgovini. Le tretjina ljudi ga dobi pri kmetu ali mlekomatu. Peščica ga ima sama doma. Včasih se po mleko ni hodilo v trgovino. Več kot polovica ljudi je mleko imela doma. Vsi ostali pa so ponj šli h kmetu.

MLEČNI IZDELKI: Več kot polovica ljudi druge mlečne izdelke kupi v trgovini. Veliko jih kupi v lokalni trgovini z domačimi izdelki ali pri kmetu. Le redki jih izdelujejo doma. Včasih so pridelovali mlečne izdelke samo doma. Tisti, ki krave niso imeli, so pri kmetu pogosto zamenjali svoje izdelke za mlečne.

SLADKOR: Tako danes kot včasih se sladkor kupuje v trgovini. Ker je bil nekoč sladkor zelo drag, so uporabljali tudi saharin.

MOKA: Danes skoraj vsi moko kupijo v trgovini, le nekaj odstotkov jo dobi pri kmetu, v lokalni trgovini ali jo pridelala doma. Tudi včasih so moko v velikem deležu kupovali v trgovini. Bilo pa je več tistih, ki so jo sami pridelali doma.

OLJE IN MAŠČOBA: Olje danes kupujemo v trgovini. Mast pa nekateri še vedno pridelajo doma ali jo dobijo pri kmetu. Včasih je več ljudi pridelalo mast doma.

PIJAČA: Pijačo večinoma kupujemo. Doma se pridelajo domači sokovi, sirupi, žganje ... Včasih pa se pijača v trgovini ni kupovalo. Vse sokove, kompote ... so naredili doma.

MESO: Več kot polovica ljudi kupi meso v trgovini. Ostali ga kupijo pri kmetu ali imajo meso doma. Včasih se je meso le redko kupovalo. Skoraj vsi so ga pridelali doma ali ga dobili pri kmetu.

TESTENINE: Testenine danes kupujemo v trgovini. Le redki jih naredijo sami. Včasih večina ljudi testenin sploh ni imela. Ob posebnih priložnostih so jih kupili v trgovini ali so jih naredili doma.

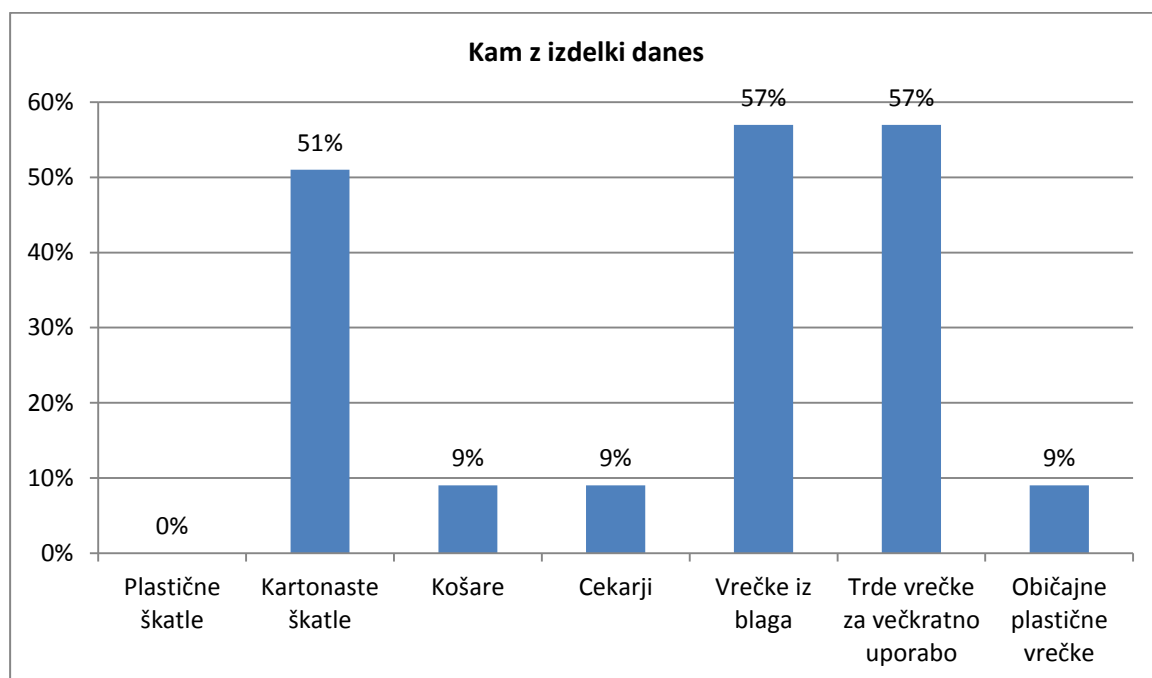
ZELENJAVA. Razveseljivo je, da zelenjavo več kot polovica anketiranih pridelala doma. Nekateri jo kupijo tudi na tržnici, če je le-ta v bližini. Ostali jo dobijo v trgovini. Včasih pa so vso zelenjavo pridelali doma.

SADJE: Tudi sadje v velikem delu pridelajo doma, vendar manj kot zelenjavo. Nekatero sadje za ozimnico (jabolka, slive ...) kupijo pri kmetu, več kot polovico pa še vedno v trgovini. Včasih se je tudi vse sadje pridelalo doma.

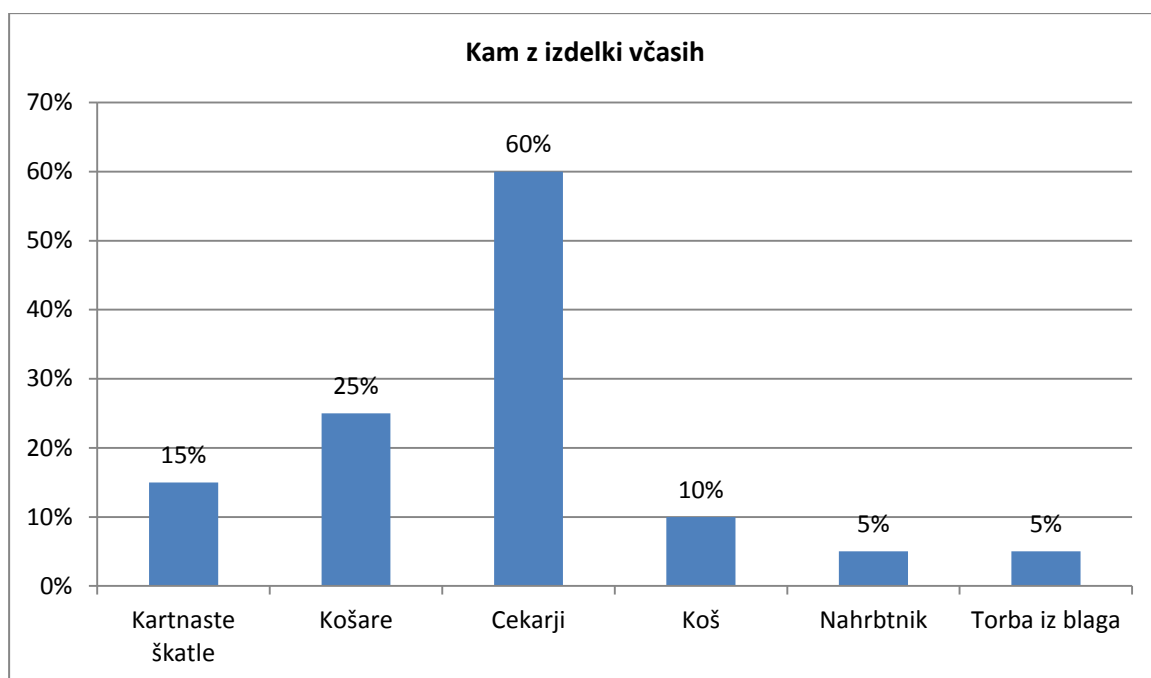
OBLAČILA IN OBUTEV: Danes oblačila kupijo v trgovini, le redki pa jih naročijo pri krojaču ali šivilji. Včasih so veliko oblačil (nogavice, volneni puloverji ...) naredili doma. Nekaj so jih kupili v trgovini ali pa so blago odnesli h krojaču.

ČISTILA IN PRIPOMOČKI ZA ČIŠČENJE: Skoraj vsa čistila in pripomočke za čiščenje kupijo v trgovini. Le nekaj posameznikov jih naredi doma. Včasih čistil ni bilo oz. so jih le redko kupili v trgovini.

IZDELKI ZA OSEBNO HIGIENO: Tako kot čistila tudi izdelke za osebno higieno kupijo v trgovini. Včasih je bilo izdelkov za osebno higieno manj. Ti so se kupili v trgovini ali naredili doma.

Graf 7: Kam z izdelki danes

Graf 8: Kako odnesti nakupljeno včasih

Ko gremo iz trgovine, vse stvari, ki jih nakupimo, pospravimo v ustrezno embalažo. Včasih so uporabljali predvsem cekarje (60 %), košare (25 %) in kartonaste škatle (15 %). Še starejši pa se spomnijo, da so izdelke spravili kar v koš ali platnen nahrbtnik.

Danes imamo na voljo še več različnih materialov. Razveseljivo je, da zelo malo ljudi uporablja običajne plastične vrečke. Največ (možnih je bilo več odgovorov) se jih poslužuje vrečk iz blaga (57 %), trdih vrečk za večkratno uporabo in kartonastih škatel. Košare in cekarji pa so šli že skoraj v pozabo (9 %).

Kako oz. v čem so bili izdelki shranjeni, zapakirani včasih?

KRUH: Kruha se je spekla večja količina, po navadi kar za cel teden. Shranili so ga na lesene police ali v shrambo. Zavili so ga v papir ali v blago. Ko pa so kruh kupili, ni bil posebej zavit.

MLEKO: Po mleko so hodili s posebno posodo za mleko ali kanglico. Redko so ga nalili v steklenice. Doma pa so ga shranjevali v loncu.

DRUGI MLEČNI IZDELKI: Imeli so jih redko in so jih shranjevali v posodicah ali zavili v celofan papir.

SLADKOR: Sladkor so kupovali v žakljih po 20 kilogramov ali pa se je natehtal v papirnato vrečo. Doma se je shranjeval v kozarcih ali v kovinskih škatlicah.

MOKA: Tako kakor sladkor so tudi moko kupovali v žakljih ali jo natehtali v papirnate vreče. Če jo je bilo doma več, so jo shranjevali v kaščah.

OLJE IN MAŠČOBA: Olje se je natočilo v steklenice, ki si jih prinesel od doma. Maščobo pa v posebne posode.

PIJAČA: Shranjevali so jo v steklenicah ali v lesenih sodih.

MESO IN MESNI IZDELKI: Doma so meso shranjevali kar zavito v papir in vrženo v pepel ali sol. Sveže meso so jedli zelo redko. V trgovini so meso dobili zavito kar v navaden papir.

TESTENINE: V trgovini so bile zapakirane v papirnatih vrečkah ali kartonastih škatlicah.

ZELENJAVA: Doma so jo shranjevali v gajbah ali vedrih. Skisano zelenjavo pa v škafih (zelje, repa). Zelenjavo pa so tudi vlagali v kozarce.

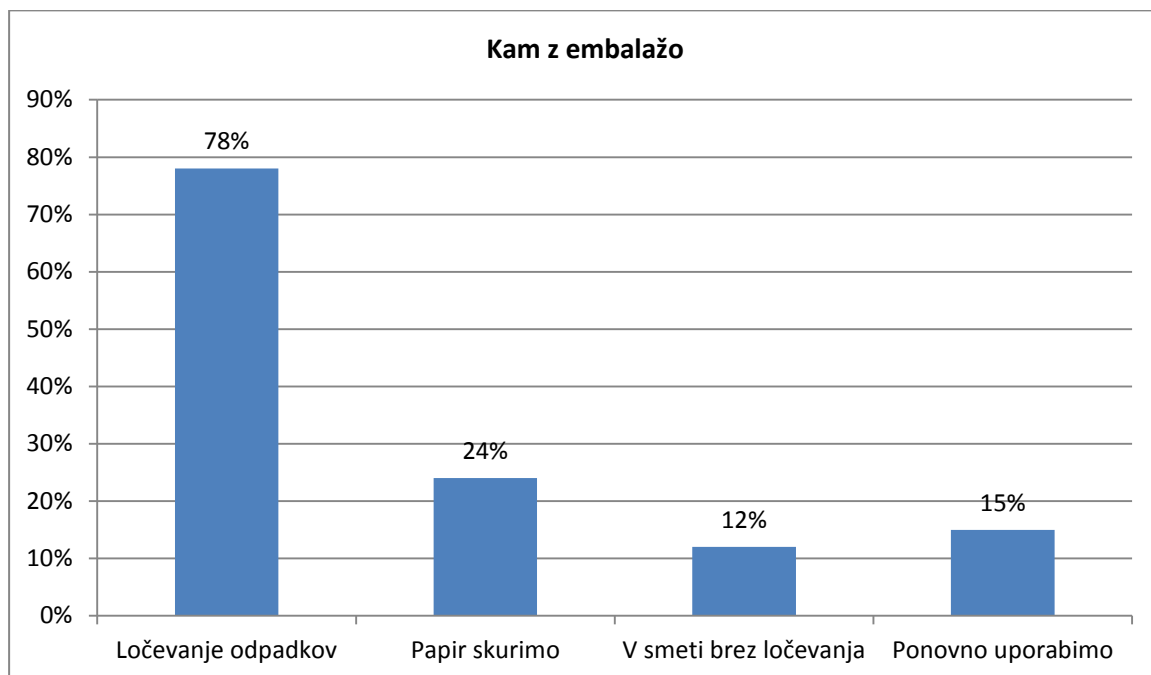
SADJE: Sadje so shranjevali v gajbah in košarah. Iz odvečnega so naredili kompote in marmelade, ki so jih spravili v steklene kozarce.

OBLAČILA: Oblačila niso imela embalaže.

OBUTEV: Obutev prav tako kot oblačila ni imela embalaže oz. zelo redko papirnato škatlo.

ČISTILA IN PRIPOMOČKI ZA ČIŠČENJE: Čistil in pripomočkov za čiščenje ni bilo.

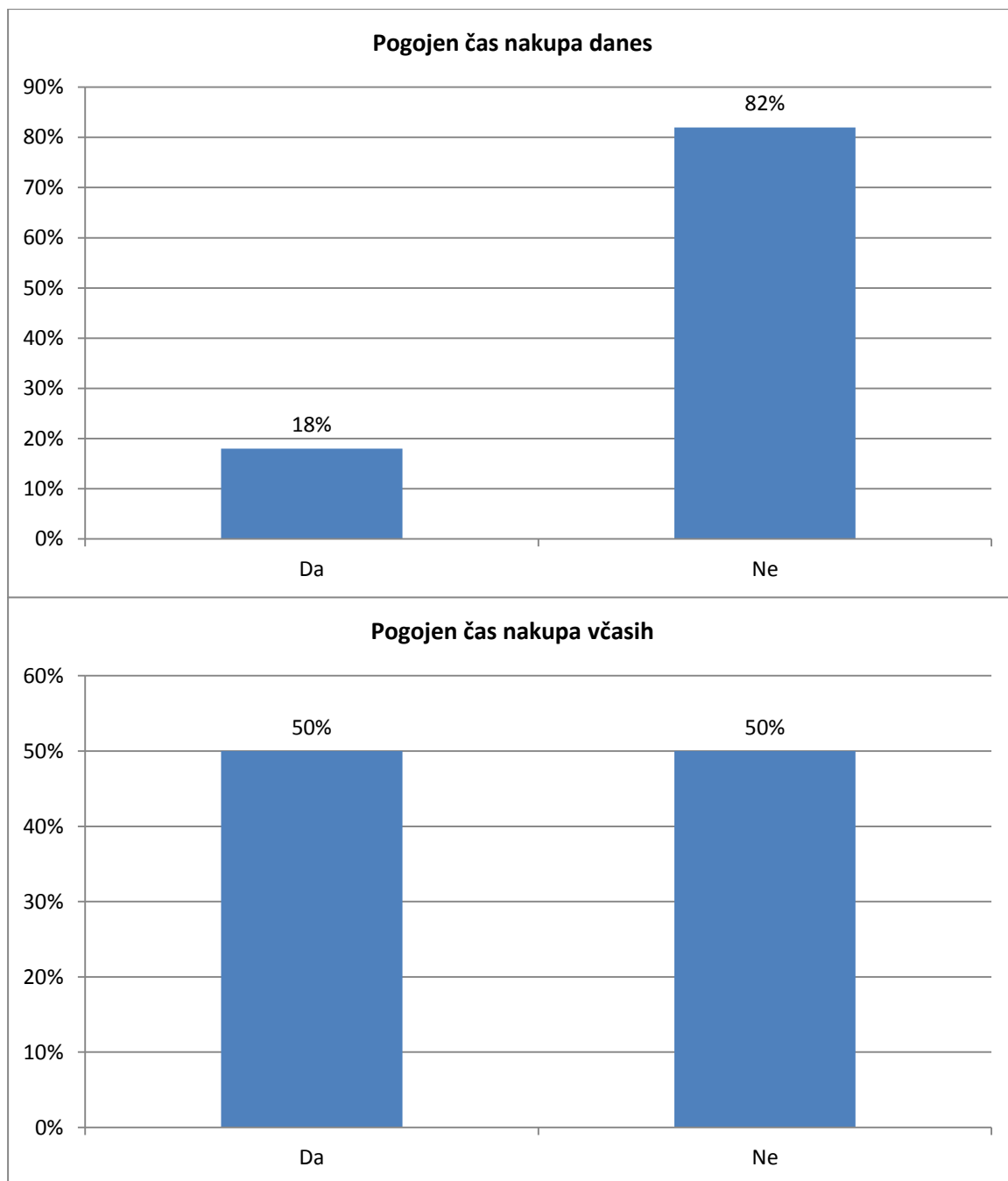
IZDELKI ZA OSEBNO HIGIENO: Nekatero izdelke, npr. mila, so shranjevali v papir.

Graf 9: Kam z embalažo

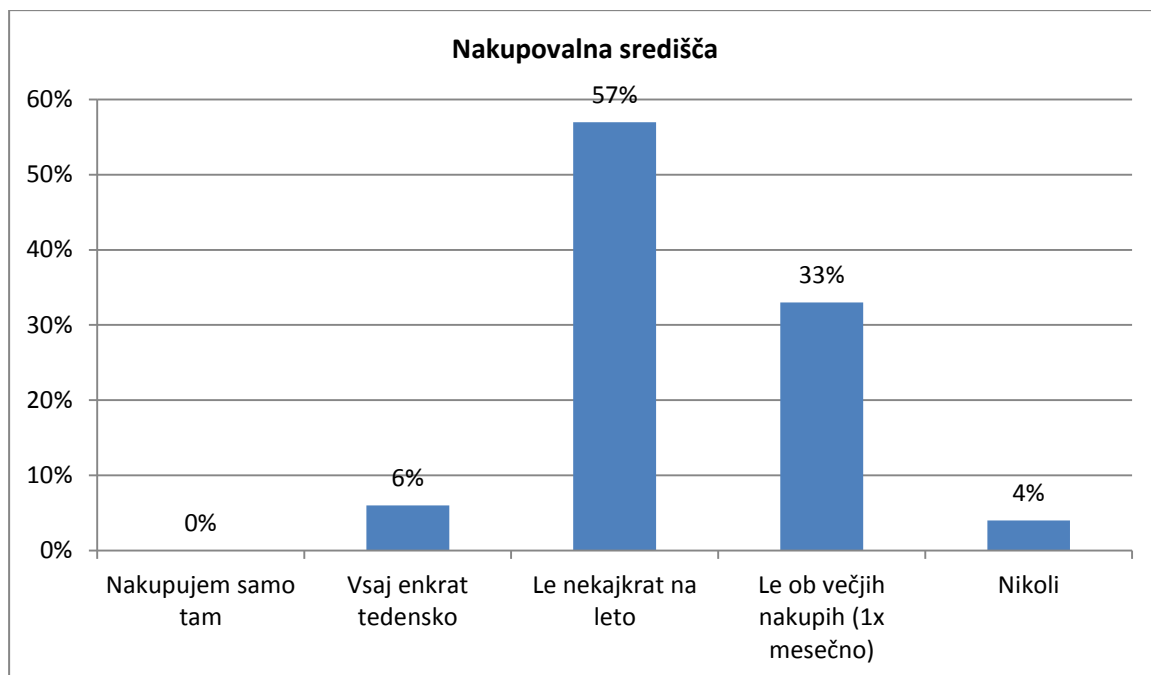
Ko smo povprašali ljudi, kaj naredijo z odpadno embalažo, so v večini (78 %) odgovorili, da odpadke ustrezno ločujejo. Le nekaj (12 %) jih je odgovorilo, da embalaže ne ločuje. Papir pogosto uporabijo za kurjavo (24 %). Določeno embalažo pa večkrat uporabijo (15 %).

Ko smo isto vprašanje zastavili starejšim ljudem, so nam povedali, da se včasih embalaže ni ločevalo. Vse, kar se je dalo ponovno uporabiti, so shranili in uporabljali več let. Tako je bila dragocena vsaka steklenica, kozarec za vlaganje ali plastična vrečka. Tudi te so večkrat oprali in uporabili. Papir in včasih drugo embalažo so pogosto skurili.

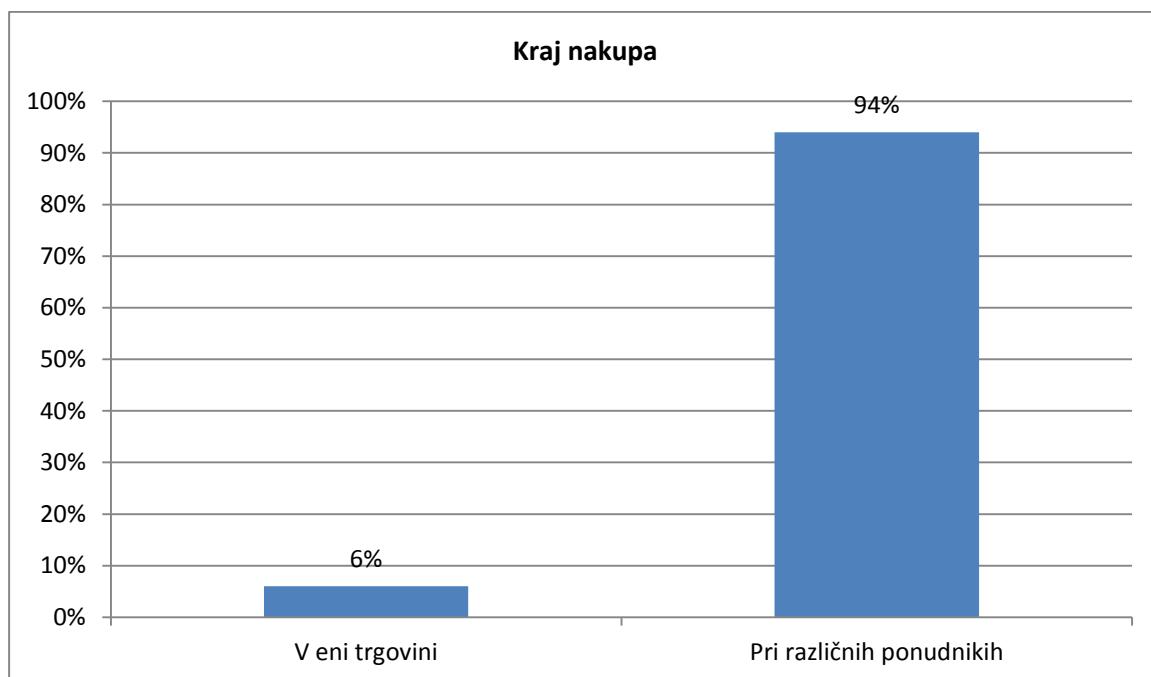
Graf 10: Pogojen čas nakupa danes in nekoč

Danes nakup ni pogojen s časom mesečnega prihodka (82 %) , na primer plače. Včasih je bil nakup bolj pogojen od mesečnega prihodka (50 %). Tako so po plači šli v trgovino na večji nakup, ki so ga v Žireh imenovali kar glavna fasnga. Takrat so kupili moko, sladkor, olje ... za cel mesec.

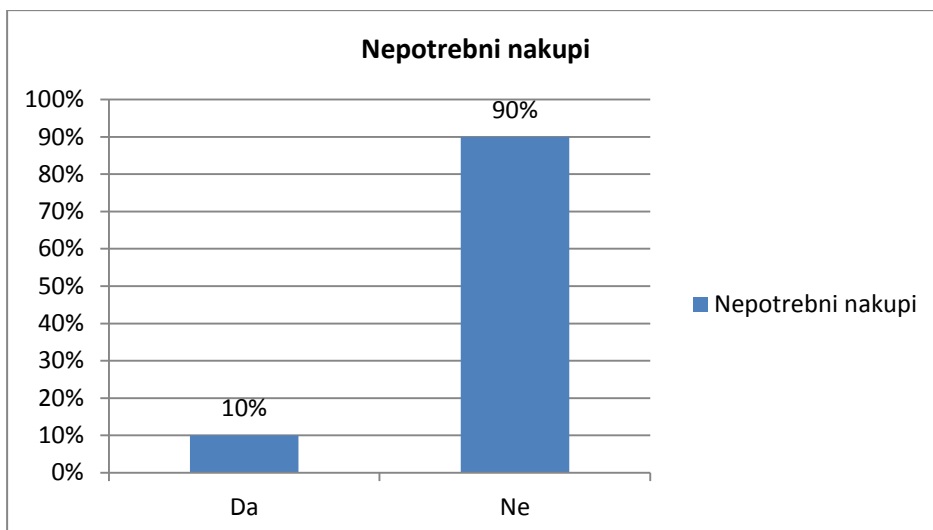
Graf 11: Nakupovalna središča

V Žireh se v večja nakupovalna središča odpravijo redko. Večinoma le nekajkrat letno (57 %) ali enkrat mesečno (33 %).

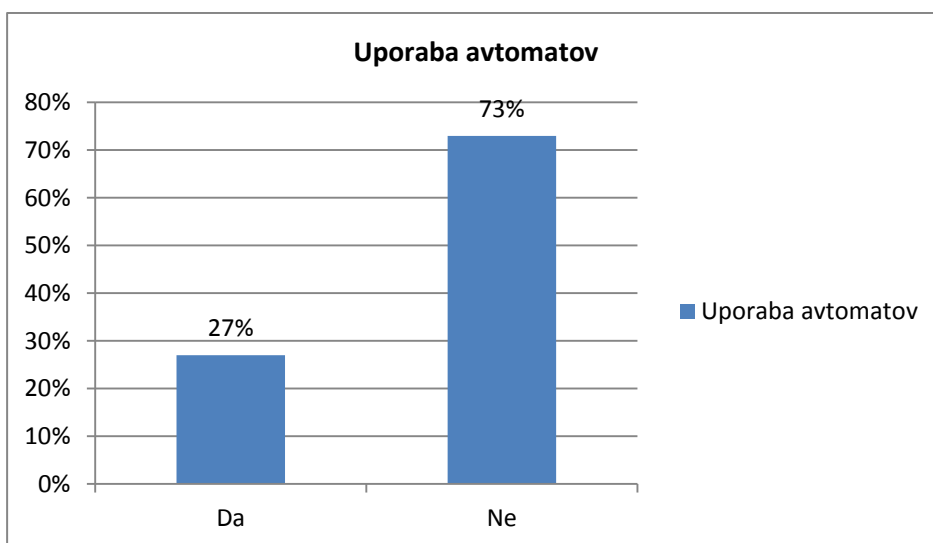
Graf 12: Kraj nakupa

Skoraj vsi (94 %) kupujejo pri različnih ponudnikih.

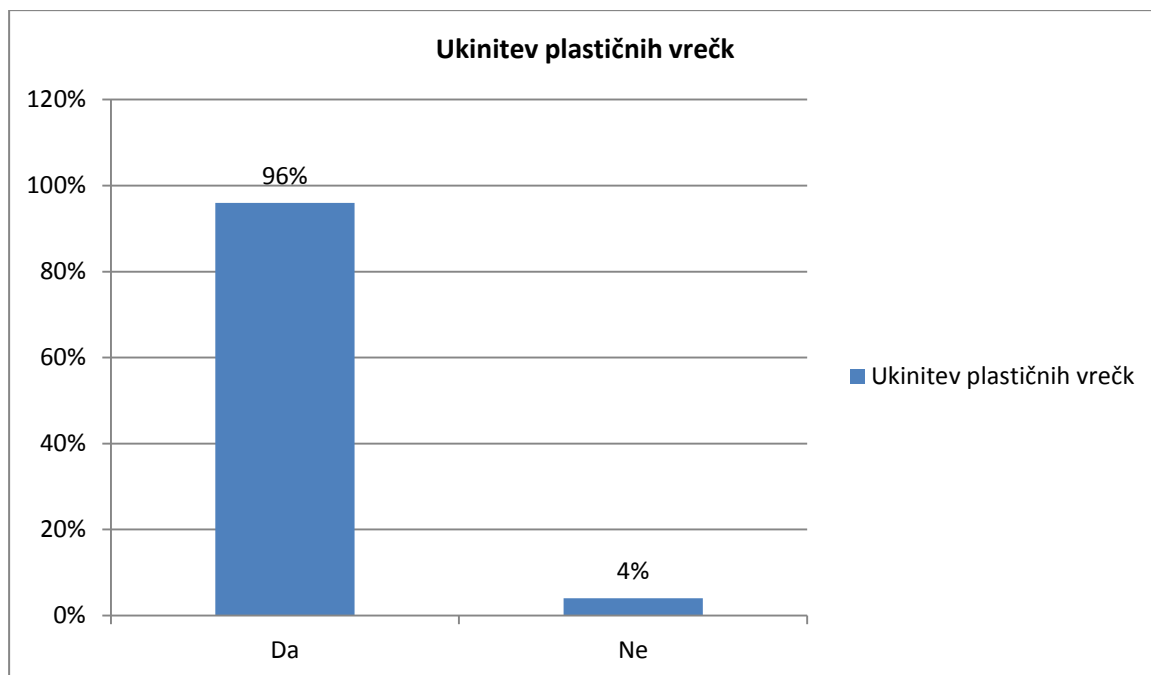
Graf 13: Nepotrebni nakupi

Pogosto jih privabijo znižanja in vabljive reklame. Tudi v tem primeru se doma znajde kakšna odvečna stvar. Skoraj vsi (90 %) menijo, da danes nepotrebnih nakupov ni. Ko pa pogledajo omare in police, opazijo, da imamo veliko stvari odveč. Nemalokrat ljudje nakupijo preveč hrane, ki se jim čez čas pokvari in jo zavržejo.

Graf 14: Uporaba avtomatov

V Žireh in okolici imamo kar nekaj lokalnih pridelovalcev hrane, pri katerih imamo možnost kupiti tudi posamezne domače izdelke. Da nam nakup olajšajo, so nam postavili avtomate. Teh se poslužuje slaba četrtnina ljudi (27 %), odstotek pa z vsakim letom narašča.

Graf 15: Ukinitev plastičnih vrečk

Veseli nas, da se ukinitev plastičnih vrečk skoraj vsem zdi dobra odločitev. Nekdo je komentiral, da je ukinitev nujna, a se popolnoma brez njih ne predstavljamo današnjega življenja. Da bi zmanjšali njihovo uporabo, jih nadomeščamo z vrečkami iz blaga, vrečkami za večkratno uporabo, cekarji, košarami ...

Ob koncu so starejši povedali, da so včasih vlogo pri nakupu imeli predvsem starši. Mama je velikokrat naredila seznam potrebnih stvari, oče pa je ta seznam pregledal in vse po njemu odvečne stvari črtal s seznama.

4 RAZPRAVA

Papirnata vrečka je v enem mesecu popolnoma razpadla. Od nje je ostala samo papirnata kaša. Ta se je s časom porazgubila med travo in izginila. Vse to kaže v prid uporabi papirnatih vrečk, moramo pa poudariti, da je verjetno k temu pripomogla velika količina padavin novembra in se je zato razgradila že v prvem mesecu. Košara se je v štirih mesecih le malo spremenila. Les je pobledel, na nekaterih mestih je začel zaradi vlage gniti. Klub vsemu je obstala še vedno trdna in uporabna.

Biorazgradljiva vrečka se je počasi razkrajala. V njej so začele nastajati luknje. Njena stena je bila vse bolj tanka. Še nekaj mesecev in bi popolnoma razpadla, tako kot papirnata.

Platnena vrečka se v tem času skoraj ni spremenila. To kaže na izredno trpežnost in trajnost vrečke. Ker je vrečka iz bombaža, sklepam, da bi se s časom, vendar v daljšem časovnem obdobju, razgradila.

Plastična vrečka se v vseh teh mesecih ni spremenila. Po raziskavah znanstvenikov bi taka ostala tudi čez leta. Vrečka, ki sem jo uporabila za eksperiment, je bila majhna, in ne bi prenesla velike teže/nosilnosti, za okolje pa je kljub svoji majhnosti škodljiva. Pohvalno je, da so anketirani navedli, da se strinjajo z ukinitvijo plastičnih vrečk, s čimer potrdimo tretjo hipotezo: Ozaveščanje o škodljivosti plastičnih vrečk se povečuje. Obenem pa negativno preseneča dejstvo, ki smo ga razbrali iz odgovorov, da odpadkov vsi ne ločujejo, s čimer lahko hipotezo *Vsi anketirani ločujejo odpadke* ovržemo. Potrdimo lahko tudi prvo hipotezo: *Ljudje včasih, ko so se odpravili po nakupih, niso uporabljali plastičnih vrečk*. Navedli so, da so večinoma uporabljali cekarje in košare, česar pa danes žal ne več.

Na razkroj poleg padavin/vode zagotovo vpliva tudi sončno obsevanje, menim pa, da so bile moje nosilke izpostavljene vremenskim razmeram takrat, ko so najbolj vplivne (dež, veter, mraz), zato menim, da je rezultat povsem uporaben. V zvezi s tem sta bili postavljeni tudi dve hipotezi, in sicer *Najbolj bo vremenskim vplivom kljubovala plastična vrečka*. ter *Papirnata vrečka se bo razgradila ob koncu raziskave (pribl. 5 mesecev)*. Hipoteza v povezavi s plastično vrečko je potrjena, saj je od vseh najbolj prenesla vpliv vremenskih razmer (najmanj poškodovana, najmanj mokra ...), medtem ko hipotezo v zvezi z razgradljivostjo papirnate vrečke lahko ovržemo, razgradila se je že po enem mesecu.

Ob koncu anketiranja so starejši podali še svoje razmišljanje o današnjem potrošništvu. Večina nam je povedala, da je danes vsega preveč. Ljudje kupujejo, česar ne rabijo, in kasneje zavržejo. Artiklov je ogromno. Včasih so se nakupovale le nujne stvari, predvsem hrana, ki je doma niso pridelali, in osnovna obleka in obutev. Zelo so pazili, kaj so kupili, saj je bilo denarja malo. Tega so morali skrbno razdeliti čez mesec. Nekateri se spomnijo celo tega, da so hrano in tekstil kupovali na karte. Z embalažo so bili zelo skrbni in tako so tudi polivinilaste vrečke prali in ponovno uporabili; večina se tudi sedaj strinja z ukinitvijo plastičnih vrečk.

5 ZAKLJUČEK

Svet in kultura se hitro spreminjata. Z njimi se spreminja tudi naš odnos do planeta. Sodobni človek si na nek način polni praznino izgubljene skupnosti z instantnimi užitki dobrin.

Navade nakupovanj so se samo v petdesetih letih močno spremenile. Včasih so v trgovino odhajali s spiskom, ki so ga skrbno pregledali in nanj napisali samo, kar potrebujejo. Ko je spisek v roke dobil oče, je marsikaj črtal, saj se mu je zdelo nepotrebno. Otrokom niso zaupali pomembnih nakupov, ker je bilo nakupovanje zelo premišljeno delo. Danes veliko ljudi iz trgovin prihaja s polnimi vozički in pogosto se ne zavedajo, da so nakupili nepotrebne reči, po nakupih se odpravi kar kdor koli ima čas, tudi otroci. Zavedejo nas mnoge akcije, popusti in dnevi, kot je črni petek.

Razlika med danes in včasih je tudi v tem, s čim se odpravimo v trgovino. Včasih so vse nosilke shranjevali in jih uporabljali večkrat, ponekod se plastičnih vrečk sploh ni dalo dobiti, zato so ljudje sami prinesli kanglice za mleko, cekarje, platnene vrečke ... Mnogo izdelkov, npr. moka, sladkor, olje, bomboni ..., so v trgovini nasuli v od doma prinešeno embalažo ali v papirnate vrečke. Danes se v trgovino pogosto že odpravimo s platneno vrečko, cekarjem, košaro. Na žalost pa nimamo veliko možnosti, da bi kupili izdelke brez embalaže.

Iz anket je razvidno, da se ljudje zavedamo okoliške krize in onesnaženja, in veseli me, da se skoraj vsi anketiranci strinjajo z ukinitvijo plastičnih vrečk. A če bomo o ukinitvi samo razmišljali, človeštvo ne bo nikoli doseglo svojega ekološkega cilja. Iz poizkusa razpadanja različnih nosilk je razvidno, da je plastična vrečka najbolj obstojna in zato najbolj škodljiva za naravo. Prav tako pogosto takoj po uporabi pristane v smetnjaku. Večina teh vrečk pristane v mešanih odpadkih, kamor ne sodi, ampak samo povzroči, da je ne recikliramo. Plastično vrečko lahko zamenjajo preprosti materiali, kot so blago, papir, les, biorazgradljivi materiali ...

Velik korak bi naredili že samo, če bi več hrane pridelali sami doma, saj nam zato ni treba v trgovino in si ne nakoplujemo dodatne nepotrebne embalaže. Tisti, ki pa nimajo te možnosti, pa bi bilo bolje, da hrano kupujejo pri lokalnih pridelovalcih hrane, kot je v Žireh npr. Žnidarčkova domačija, ali z uporabo mlekomatov.

Včasih je korak k boljšemu ta, da stopiš malo nazaj.

6 VIRI IN LITERATURA

Bogataj, J. *Ljudska umetnost in obrt.* Ljubljana: Domus. 1993

Burja, A. *Vzemite manj. Imejte več.* Zbirka namigov za neškodljivo življenje. Ministrstvo za okolje in prostor, 2005.

Dremel, M., Herlah, T. *Uporaba nakupovalnih vrečk in njihova razgradnja na tleh.* Pridobljeno na: <http://mladiraziskovalci.scv.si/ogled?id=1025>, 2. oktober 2019.

Kurdija, S. in Uhan, S. *Med družbeno in zasebno razsežnostjo potrošnje.* Družboslovne razprave, 2002, št. 39.

Leben, B. *Odnos Slovencev do spletnega nakupovanja,* pridobljeno na: http://www.fuds.si/sites/default/files/barbara_leben_magistrska_naloga.pdf, 6. februar 2020.

Najstarejše kolo z osjo na svetu. Pridobljeno na: <http://www.ljubljanskobarje.si/unesco-na-ljubljanskem-barju/najstarejse-kolo-z-osjo-na-svetu>, 12. februar 2020.

Nakupovalne prakse v Slovenije. Nakupovanje kot način preživljanja prsotega časa. Pridobljeno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Tatarovac-Sanja.PDF>, 6. januar 2020.

Pletarstvo. Pridobljeno na: <https://www.etno-muzej.si/files/pletarstvo1.pdf>, 28. november 2019.

Slovensko ljudsko izročilo: pregled etnologije Slovencev. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1980.

Snoj, M. *Slovenski etimološki slovar.* Pridobljeno na: <https://fran.si/193/marko-snoj-slovenski-etimoloski-slovar/4285391/cekar/tiskanje?citation=True>, 26. januar 2020.

Stanonik, M. *Promet na Žirovskem,* etnološki vidik (Od popotne palice do avtomobila). Žiri: Žirovski občasnik, 1987.

Tomažin Rivič, M. *Analiza nakupovalnih navad Slovencev.* http://www.ediplome.fm-kp.si/Tomazin_Rizvic_Maja_20140310.pdf, 17. januar 2020.

Vrečka na vrečko, pridobljeno na: <https://ebm.si/prispevki/vrecka-na-vrecko>, 7. november 2019.

7 PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik danes

ANKETNI VPRAŠALNIK - danes

Sem učenka 7. razreda in bi v svoji razsikovalni nalogi rada ugotovila, kakšen je vaš način nakupovanja.

Že vnaprej se vam zahvaljujem, Alja

1. Kako pogosto hodite po nakupih?

- a) 1x mesečno b) 1x na 14 dni c) 1x tedensko d) večkrat na teden

2. Ali ločujete glavni nakup od manjših? DA NE

- 3. Kdo hodi po nakupih?** a) oče b) mama c) otroci d) kdor koli ima čas

4. S čim se odpravite po nakupih, tudi večjih?

-
- 5. Ali greste v trgovino s spiskom, kaj je potrebno kupiti? DA NE**

6. Prosimo, na črto napišite, kje kupujete/dobite posamezne izdelke, prav tako, če jih pridelate sami.

- a) Kruh _____
b) Mleko _____
c) Drugi mlečni izdelki _____
d) Sladkor _____
e) Moka _____
f) Olje/maščoba _____
g) Pijača _____
h) Meso in mesni izdelki _____
i) Testenine (rezanci, makaroni ...) _____
j) Zelenjava _____
k) Sadje _____
l) Oblečila _____
m) Obutev _____
n) Čistila in pripomočki za čiščenje _____
o) Izdelki za osebno higieno _____

7. V kaj ob nakupu spravite izdelke:

- a) plastične škatle b) kartonaste škatle c) košare d) cekarje e) vrečke iz blaga
f) trdne vrečke za večkratno uporabo g) običajne plastične vrečke h) drugo: _____

8. Kaj doma naredite z embalažo posameznih izdelkov?

9. Ali je vaš nakup (čas nakupa) pogojen s časom mesečnega prihodka, prim. plače?

DA NE

10. Ali se pogosto odpravite v nakupovalna središča?

- a) Nakupujem samo tam. c) včasih, ko se odpravimo po večjih nakupih (1x mesečno).
b) Vsak konec tedna ali vsaj enkrat tedensko. d) Nikoli, vse dobimo v Žireh.
c) Le nekajkrat na leto.

11. **Nakupujem (obkrožite ustrezno trditev):** a) Vedno v eni trgovini. b) Kupujem pri različnih ponudnikih.
12. **Menite, da danes preveč zapravimo oz. kupujemo stvari po nepotrebem?** DA NE
13. **Ali uporabljate avtomate za nakup domačih pridelkov (mlekomat, jajcemat ...)?** DA NE
14. **Ali se vam zdi ukinitiv plastičnih vrečk pametna odločitev?** DA NI POTREBE
- S čim nadomeščate plastične vrečke? _____

Priloga 2: Anketni vprašalnik starejši

ANKETNI VPRAŠALNIK - STAREJŠI

Sem učenka 7. razreda in bi v svoji raziskovalni nalogi rada ugotovila, kako je bilo včasih (več kot 50 let nazaj) z nakupovanjem. Ne, koliko denarja se je za to zapravilo, temveč sam način prenosa dobrin od trgovine (ponudnika) do doma. Že vnaprej se vam zahvaljujem, Alja

Starost: _____

15. **Kako pogosto ste včasih hodili po nakupih?**
 b) 1x mesečno b) 1x na 14 dni c) 1x tedensko d) večkrat na teden
16. **Ali ste ločevali glavni nakup od manjših?** DANE
17. **Kdo je hodil po nakupih?** a) oče b) mama c) otroci
18. **S čim ste hodili po nakupih, tudi večjih?**

19. **Prosimo, na črto napišite, kje ste kupovali/dobili posamezne izdelke, prav tako, če ste jih pridelali sami**

- p) Kruh _____
- q) Mleko _____
- r) Drugi mlečni izdelki _____
- s) Sladkor _____
- t) Moka _____
- u) Olje/maščoba _____
- v) Pijača _____
- w) Meso in mesni izdelki _____
- x) Testenine (rezanci, makaroni ...) _____
- y) Zelenjava _____
- z) Sadje _____
- aa) Oblačila _____
- bb) Obutev _____
- cc) Čistila in pripomočki za čiščenje _____
- dd) Izdelki za osebno higieno _____

20. **Prosimo, na črto napišite, kako/v čem so bili izdelki shranjeni/zapakirani – kakšna je bila njihova embalaža**

- a) Kruh _____
- b) Mleko _____
- c) Drugi mlečni izdelki _____

- d) Sladkor _____
- e) Moka _____
- f) Olje/maščoba _____
- g) Pijača _____
- h) Meso in mesni izdelki _____
- i) Testenine (rezanci, makaroni ...) _____
- j) Zelenjava _____
- k) Sadje _____
- l) Oblačila _____
- m) Obutev _____
- n) Čistila in pripomočki za čiščenje _____
- o) Izdelki za osebno higieno _____

21. V kaj ste ob nakupu spravili izdelke:

- b) plastične škatle b) kartonaste škatle c) košare d) cekarje e) plastične vrečke
- f) drugo: _____

22. Kaj ste doma naredili z embalažo posameznih izdelkov?

23. Ali je bil vaš nakup (čas nakupa) pogojen s časom mesečnega prihodka, prim. plače?

DA NE

24. Lahko na drugo stran napišete kakšno misel, ki se vam porodi, ko spremljate današnje potrošništvo, nakupovanje.